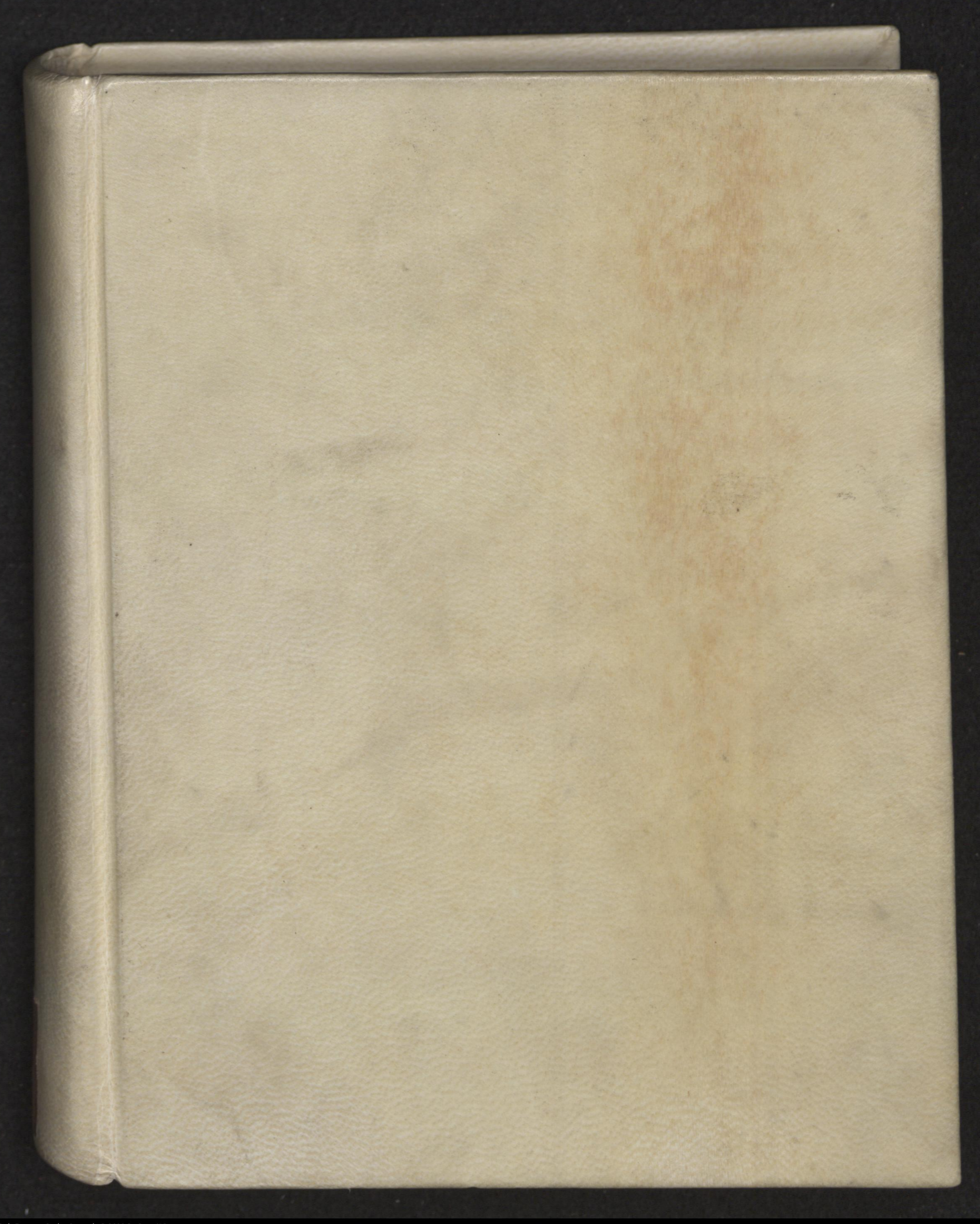
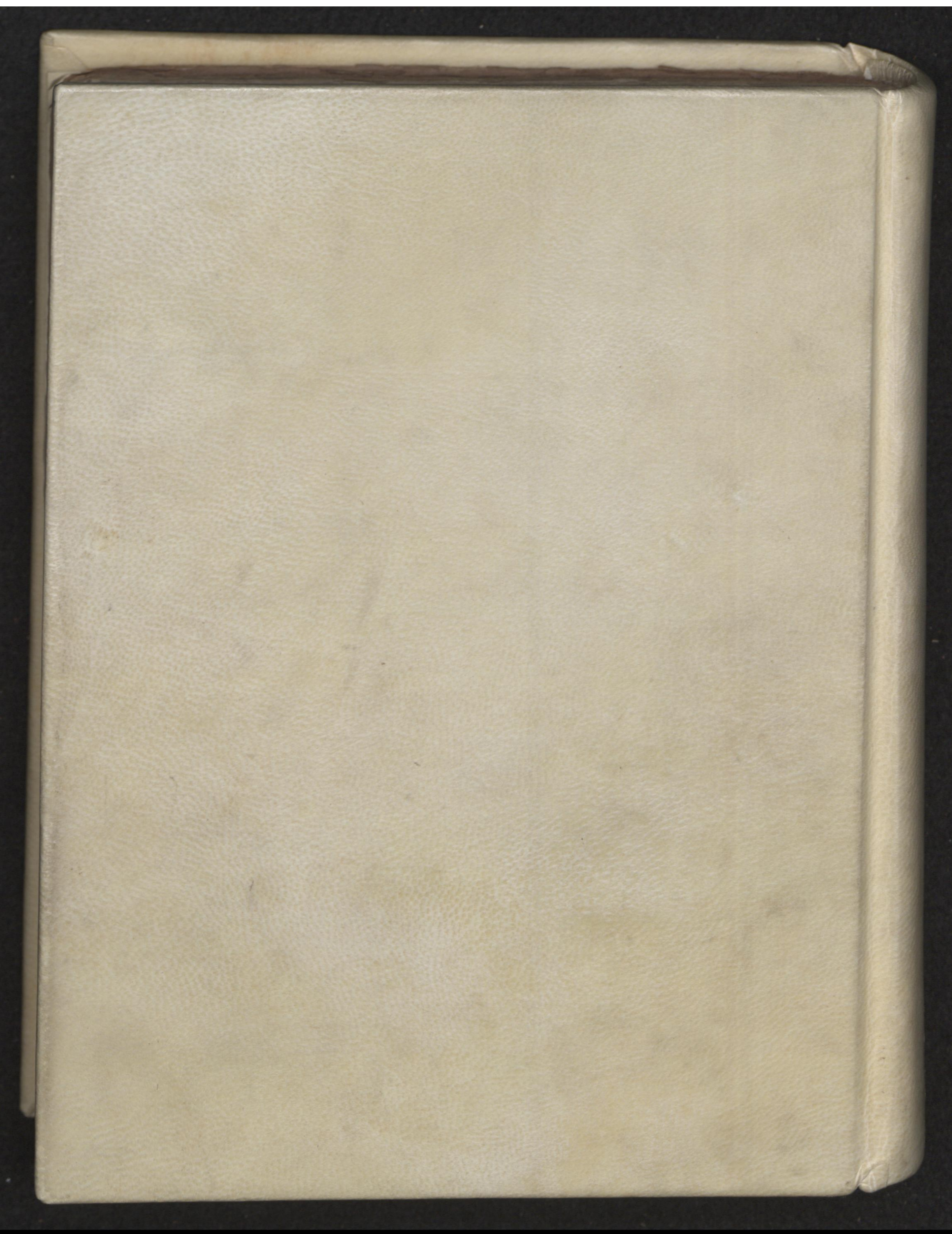

1
7
93

NVMMORVM VETERVM IN ILLVSTRANDA IMPERATORUM ROMANORUM HISTORIA VSVS

Publico Programmate

HISTORIARVM ET ANTIQVITATIS CVLTORIBVS

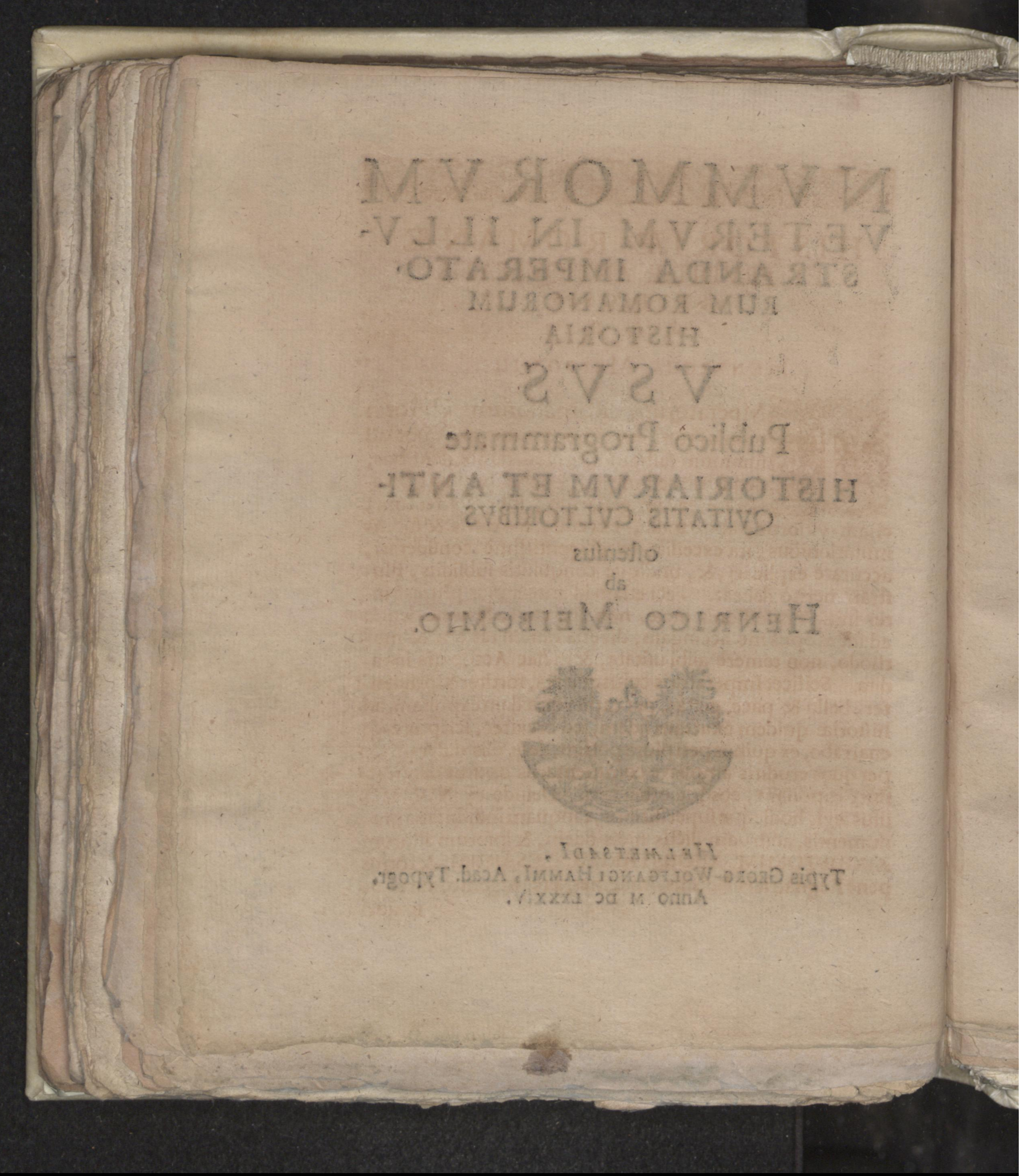
ostensus

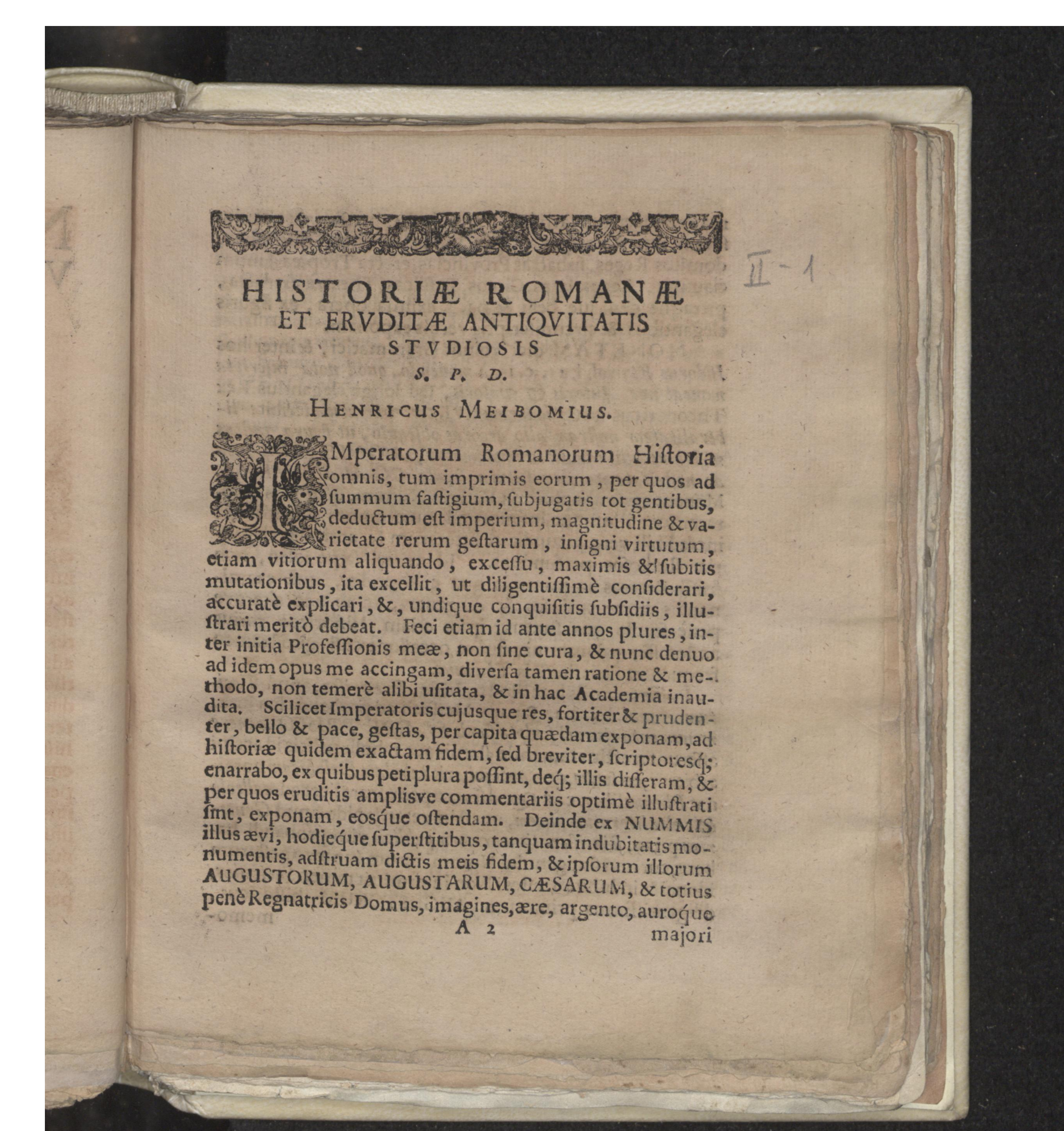
ab

HENRICO MEIBOMIO.

HELMETSADI,
Typis GEORG-WOLFGANGI HAMMI, Acad. Typogr.
Anno M DC LXXXIV.

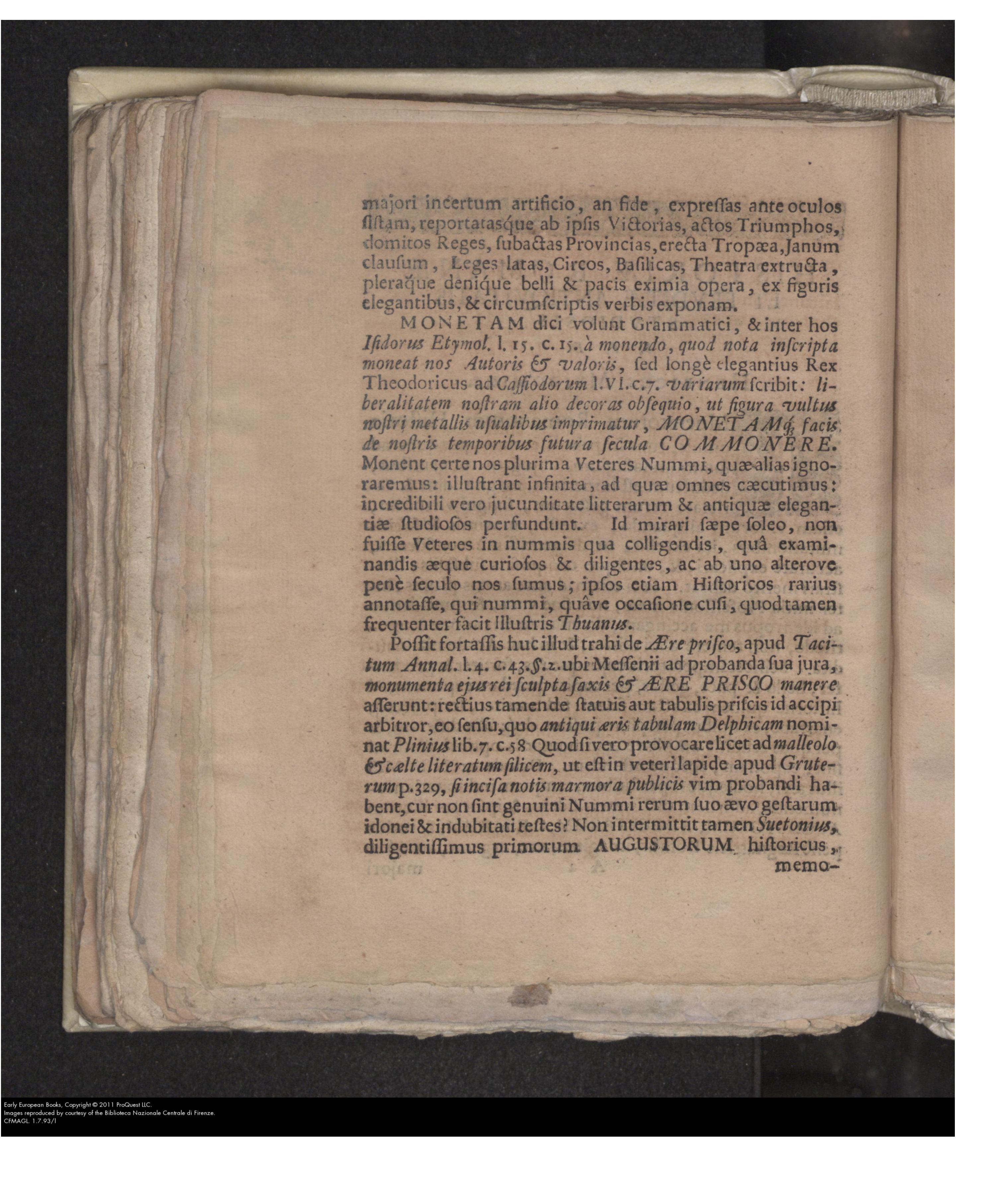

HISTORIÆ ROMANÆ
ET ERVDITÆ ANTIQVITATIS STVDIOSIS
S. P. D.

HENRICUS MEIBOMIUS.

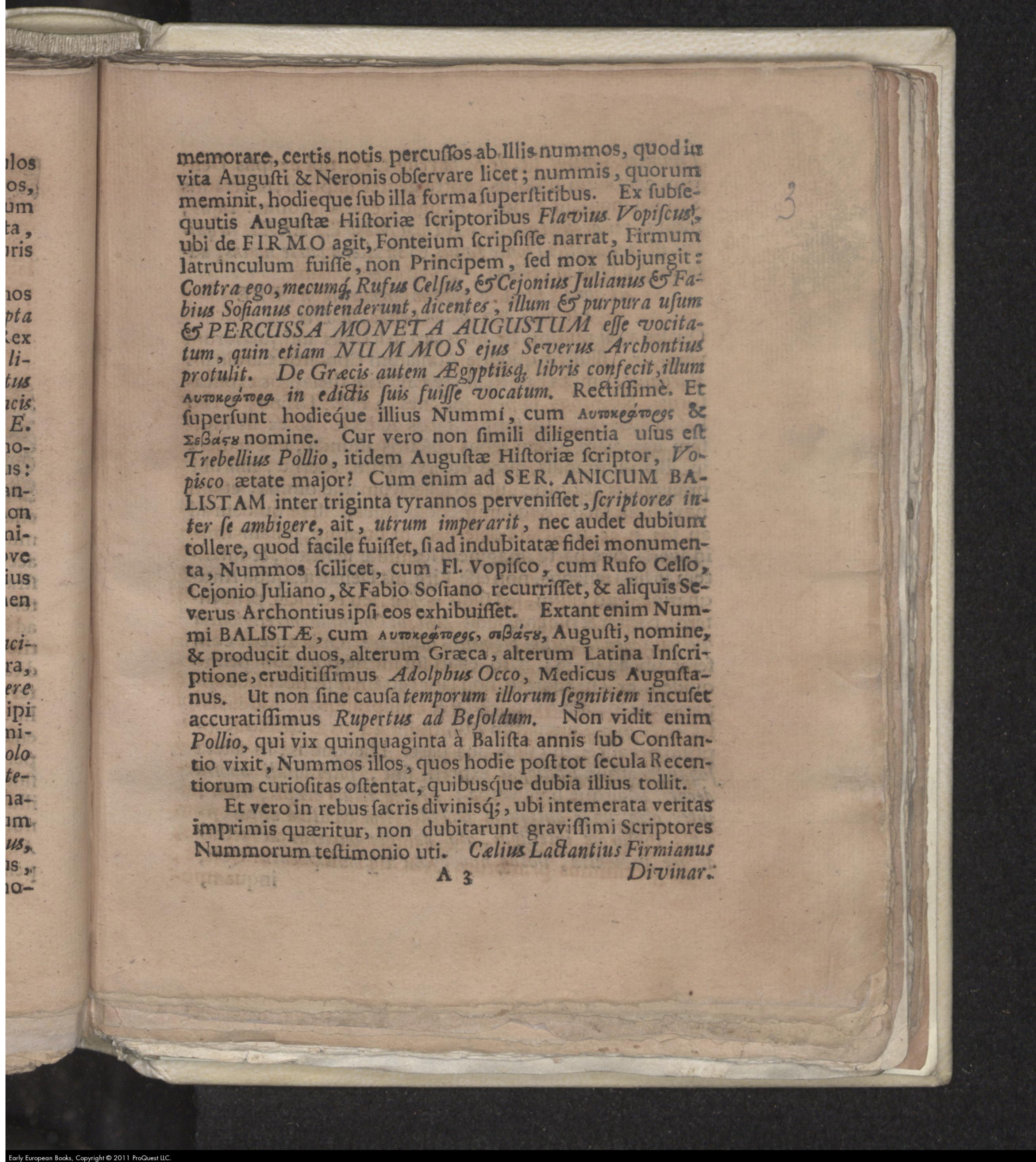
IMperatorum Romanorum Historia omnis, tum imprimis eorum, per quos ad summum fastigium, subjugatis tot gentibus, deductum est imperium, magnitudine & varietate rerum gestarum, insigni virtutum, etiam vitiorum aliquando, excessu, maximis & subitis mutationibus, ita excellit, ut diligentissimè considerari, accuratè explicari, &, undique conquisitis subsidiis, illustrari meritò debeat. Feci etiam id ante annos plures, inter initia Professionis meæ, non sine cura, & nunc denuo ad idem opus me accingam, diversa tamen ratione & methodo, non temerè alibi usitata, & in hac Academia inaudita. Scilicet Imperatoris cujusque res, fortiter & prudenter, bello & pace, gestas, per capita quædam exponam, ad historiæ quidem exactam fidem, sed breviter, scriptoresq; enarrabo, ex quibus peti plura possint, deq; illis disseram, & per quos eruditis amplisve commentariis optimè illustrati sint, exponam, eosque ostendam. Deinde ex NUMMIS illus ævi, hodieque superstitibus, tanquam indubitatis monumentis, adstruam dictis meis fidem, & ipsorum illorum AUGUSTORUM, AUGUSTARUM, CÆSARUM, & totius penè Regnatricis Domus, imagines, ære, argento, auroque

majori incertum artificio, an fide, expressas ante oculos sistam, reportatasque ab ipsis Victorias, actos Triumphos, domitos Reges, subactas Provincias, erecta Tropæa, Janum clausum, Leges latas, Circos, Basilicas, Theatra extructa, pleraque denique belli & pacis eximia opera, ex figuris elegantibus, & circumscriptis verbis exponam.

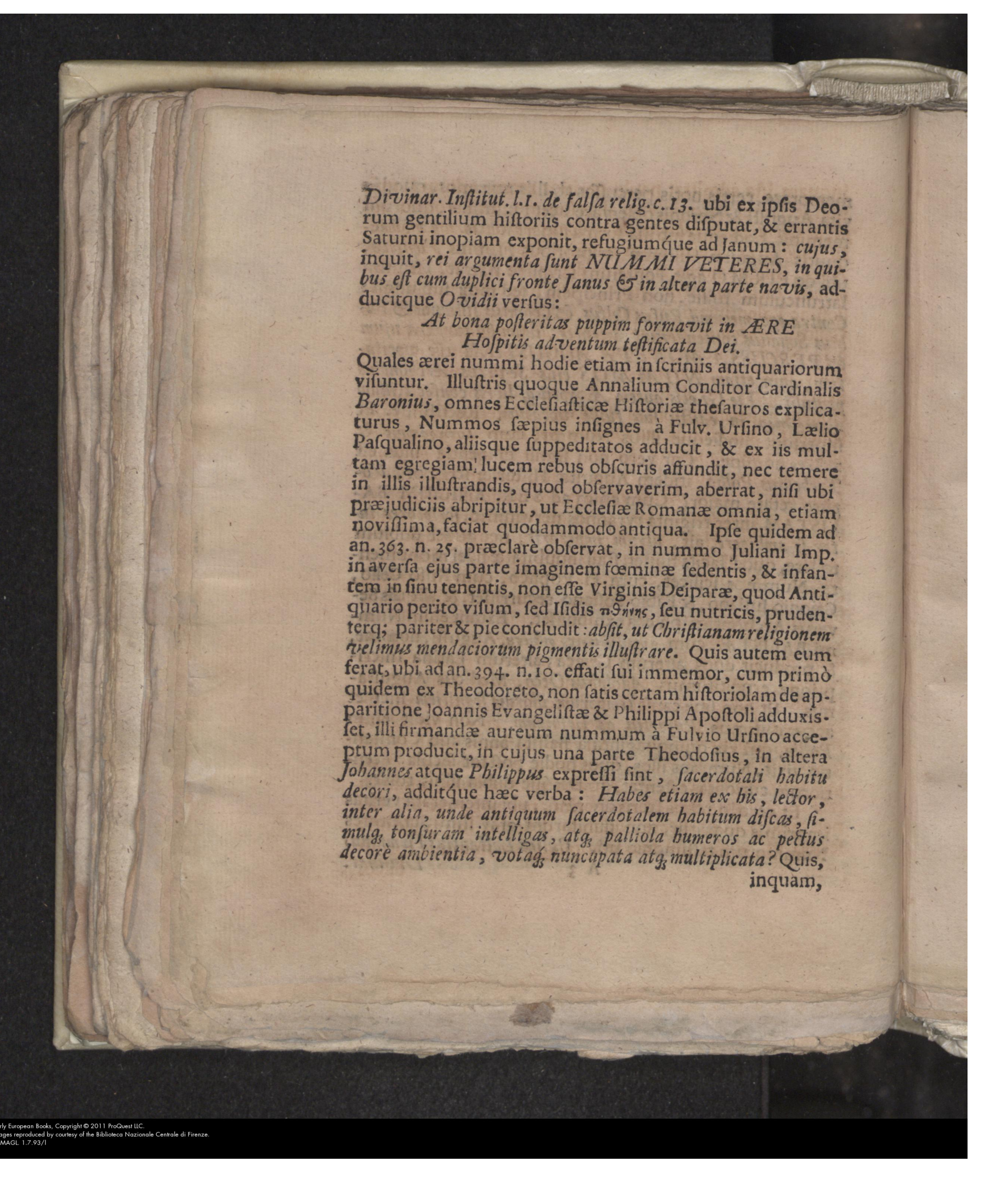
MONETAM dici volunt Grammatici, & inter hos *Isidorus Etymol.* l. 15. c. 15. *à monendo, quod nota inscripta moneat nos Autoris & valoris*, sed longè elegantius Rex Theodoricus ad *Cassiodorum* l. VI. c. 7. *variarum* scribit: *liberalitatem nostram alio decoras obsequio, ut figura vultus nostri metallis usualibus imprimatur, MONETAMq; facis de nostris temporibus futura secula COMMONERE.* Monent certe nos plurima Veteres Nummi, quæ alias ignoraremus: illustrant infinita, ad quæ omnes cæcutimus: incredibili vero jucunditate litterarum & antiquæ elegantiæ studiosos perfundunt. Id mirari sæpe soleo, non fuisse Veteres in nummis qua colligendis, quâ examinandis æque curiosos & diligentes, ac ab uno alterove penè seculo nos sumus; ipsos etiam Historicos rarius annotasse, qui nummi, quâve occasione cusi, quod tamen frequenter facit Illustris *Thuanus*.

Possit fortassis huc illud trahi de *Ære prisco*, apud *Tacitum Annal.* l. 4. c. 43. §. 2. ubi Messenii ad probanda sua jura, *monumenta ejus rei sculpta saxis & ÆRE PRISCO manere* asserunt: rectius tamen de statuis aut tabulis priscis id accipi arbitror, eo sensu, quo *antiqui æris tabulam Delphicam* nominat *Plinius* lib. 7. c. 58 Quod si vero provocare licet ad *malleolo & cælte literatum silicem*, ut est in veteri lapide apud *Gruterum* p. 329, *si incisa notis marmora publicis* vim probandi habent, cur non sint genuini Nummi rerum suo ævo gestarum idonei & indubitati testes? Non intermittit tamen *Suetonius*, diligentissimus primorum AUGUSTORUM historicus, memo-

memorare, certis notis percussos ab Illis nummos, quod in vita Augusti & Neronis observare licet; nummis, quorum meminit, hodieque sub illa forma superstitibus. Ex subsequutis Augustæ Historiæ scriptoribus *Flavius Vopiscus*, ubi de FIRMO agit, Fonteium scripsisse narrat, Firmum latrunculum fuisse, non Principem, sed mox subjungit: *Contra ego, mecumq; Rufus Celsus, & Cejonius Julianus & Fabius Sosianus contenderunt, dicentes, illum & purpura usum & PERCUSSA MONETA AUGUSTUM esse vocitatum, quin etiam NUMMOS ejus Severus Archontius protulit. De Græcis autem Ægyptiisq; libris confecit, illum* Αυτοκράτορα *in edictis suis fuisse vocatum.* Rectissimè. Et supersunt hodieque illius Nummi, cum Αυτοκράτορος & Σεβάστου nomine. Cur vero non simili diligentia usus est *Trebellius Pollio*, itidem Augustæ Historiæ scriptor, *Vopisco* ætate major? Cum enim ad SER. ANICIUM BALISTAM inter triginta tyrannos pervenisset, *scriptores inter se ambigere*, ait, *utrum imperarit*, nec audet dubium tollere, quod facile fuisset, si ad indubitatæ fidei monumenta, Nummos scilicet, cum Fl. Vopisco, cum Rufo Celso, Cejonio Juliano, & Fabio Sosiano recurrisset, & aliquis Severus Archontius ipsi eos exhibuisset. Extant enim Nummi BALISTÆ, cum Αυτοκράτορος, σεβάστου, Augusti, nomine, & producit duos, alterum Græca, alterum Latina Inscriptione, eruditissimus *Adolphus Occo*, Medicus Augustanus. Ut non sine causa *temporum illorum segnitiem* incuset accuratissimus *Rupertus ad Besoldum.* Non vidit enim *Pollio*, qui vix quinquaginta à Balista annis sub Constantio vixit, Nummos illos, quos hodie post tot secula Recentiorum curiositas ostentat, quibusque dubia illius tollit.

Et vero in rebus sacris divinisq; , ubi intemerata veritas imprimis quæritur, non dubitarunt gravissimi Scriptores Nummorum testimonio uti. *Cælius Lactantius Firmianus*

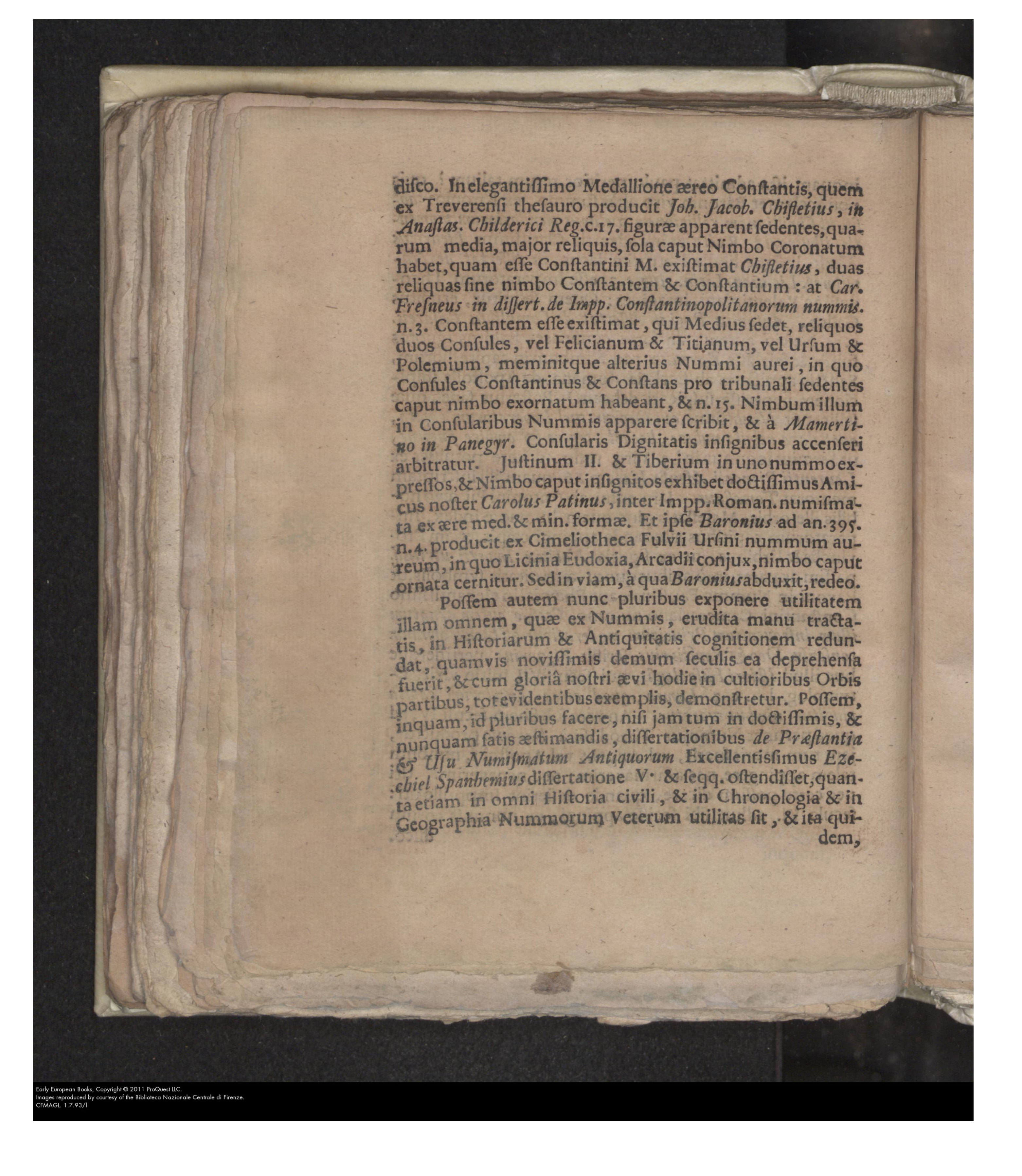
Divinar. Institut. l. 1. de falsa relig. c. 13. ubi ex ipsis Deorum gentilium historiis contra gentes disputat, & errantis Saturni inopiam exponit, refugiumque ad Janum: *cujus*, inquit, *rei argumenta sunt NUMMI VETERES, in quibus est cum duplici fronte Janus & in altera parte navis*, adducitque *Ovidii* versus:

At bona posteritas puppim formavit in ÆRE
Hospitis adventum testificata Dei.

Quales ærei nummi hodie etiam in scriniis antiquariorum visuntur. Illustris quoque Annalium Conditor Cardinalis *Baronius*, omnes Ecclesiasticæ Historiæ thesauros explicaturus, Nummos sæpius insignes à Fulv. Ursino, Lælio Pasqualino, aliisque suppeditatos adducit, & ex iis multam egregiam lucem rebus obscuris affundit, nec temere in illis illustrandis, quod observaverim, aberrat, nisi ubi præjudiciis abripitur, ut Ecclesiæ Romanæ omnia, etiam novissima, faciat quodammodo antiqua. Ipse quidem ad an. 363. n. 25. præclarè observat, in nummo Juliani Imp. in aversa ejus parte imaginem fœminæ sedentis, & infantem in sinu tenentis, non esse Virginis Deiparæ, quod Antiquario perito visum, sed Isidis τιθήνης, seu nutricis, prudenterq; pariter & pie concludit: *absit, ut Christianam religionem velimus mendaciorum pigmentis illustrare.* Quis autem eum ferat, ubi ad an. 394. n. 10. effati sui immemor, cum primò quidem ex Theodoreto, non satis certam historiolam de apparitione Joannis Evangelistæ & Philippi Apostoli adduxisset, illi firmandæ aureum nummum à Fulvio Ursino acceptum producit, in cujus una parte Theodosius, in altera *Johannes* atque *Philippus* expressi sint, *sacerdotali habitu decori*, additque hæc verba: *Habes etiam ex his, lector, inter alia, unde antiquum sacerdotalem habitum discas, simulq; tonsuram intelligas, atq; palliola humeros ac pectus decorè ambientia, votaq; nuncupata atq; multiplicata?* Quis, inquam,

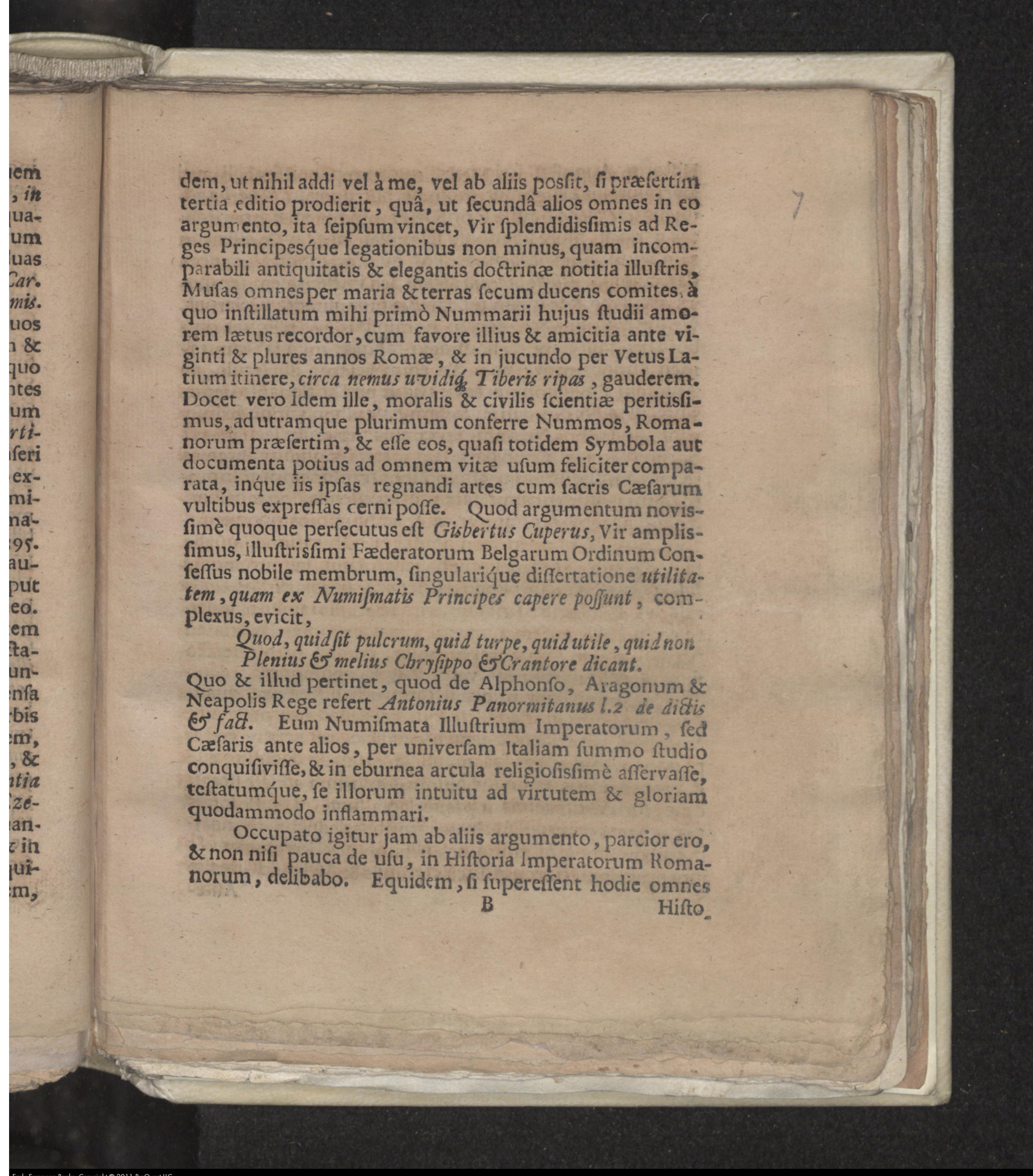
inquam, ista admittat paulo peritior rerum talium? quis non acclamet Baronio, viro aliàs summo, ex Baronio: *absit, ut Christianam relligionem velimus mendaciorum pigmentis illustrari?* Recte enim advertit Clarissimus *Henricus Noris*, insigne hodie Hetruriæ decus, *in dissertat. de Numismat. Licinian. Licin. Aug. c. 3.* esse Imperatorum, Theodosii ac Valentiniani, imagines: Quem sequitur, eruditus Gallus, *Antonius Pagi in dissertat. de Consulibus Cæsareis.* c. 14. Nescio autem, an forte consulares habitus ignotos fuisse, & fefellisse *Baronium*; an Nimbum in capite illorum, Sanctis appictum ab Ecclesia Romana, de Apostolis suspicionem peperisse suspicari debeam? Posterius sane, quæ scilicet sit *Nimbi* illius, *qui Deorum vel Imperatorum capita, quasi clara nebula nubere, hoc est, tegere & ambire fingitur*, ut *Servius* loquitur in l. 3. Virg. ratio, discere potuisset ex *Laurentii Pignorii Mensa Isiaca* p. 46. quam illi inscriptam memorat *Tomasinus*. Jam enim ab Antonini Pii ævo nobilis ille orbis, Majestatis plus quam humanæ index, Imperatorum capitibus aliquando appingi cæpit, etiam Provinciis & Urbibus, ut ex figuris *Notitiæ Imperii utriusq;* passim apparet, imò avibus quoq;, æternitatis symbolis, ut Pavoni in Nummo Faustinæ, aut Phænici in elegantissimo Constantini Camerariano nummo. *Cessisse autem ornatum illum insequentium Principum moderatione & tacito omnium consensu, Deo & Sanctis ejus*, scribit *Pignorius*, pertinetque huc illud *Isidori Hispalensis*, qui seculi VII. initio vixit, Etymolog. l. 1. c. 3. *Lumen, quod circa angelorum capita pingitur, nimbus vocatur.* An vero sub finem seculi IV, ad quod pertinet Nummus Theodosii à *Baronio* productus, jam tum moris fuerit, vel Angelis vel Apostolis, nimbum talem appingere, nec affirmaverim, nec negaverim. Uti nec certo possum dicere, quando desierint Impp. illo uti: seculo VI. adhuc sibi fecisse appingi, ex nummis eorum

disco.

disco. In elegantissimo Medallione æreo Constantis, quem ex Treverensi thesauro producit *Joh. Jacob. Chifletius*, *in Anastas. Childerici Reg.* c. 17. figuræ apparent sedentes, quarum media, major reliquis, sola caput Nimbo Coronatum habet, quam esse Constantini M. existimat *Chifletius*, duas reliquas sine nimbo Constantem & Constantium: at *Car. Fresneus in dissert. de Impp. Constantinopolitanorum nummis.* n. 3. Constantem esse existimat, qui Medius sedet, reliquos duos Consules, vel Felicianum & Titianum, vel Ursum & Polemium, meminitque alterius Nummi aurei, in quo Consules Constantinus & Constans pro tribunali sedentes caput nimbo exornatum habeant, & n. 15. Nimbum illum in Consularibus Nummis apparere scribit, & à *Mamertino in Panegyr.* Consularis Dignitatis insignibus accenseri arbitratur. Justinum II. & Tiberium in uno nummo expressos, & Nimbo caput insignitos exhibet doctissimus Amicus noster *Carolus Patinus*, inter Impp. Roman. numismata ex ære med. & min. formæ. Et ipse *Baronius* ad an. 395. n. 4. producit ex Cimeliotheca Fulvii Ursini nummum aureum, in quo Licinia Eudoxia, Arcadii conjux, nimbo caput ornata cernitur. Sed in viam, à qua *Baronius* abduxit, redeo.

Possem autem nunc pluribus exponere utilitatem illam omnem, quæ ex Nummis, erudita manu tractatis, in Historiarum & Antiquitatis cognitionem redundat, quamvis novissimis demum seculis ea deprehensa fuerit, & cum gloriâ nostri ævi hodie in cultioribus Orbis partibus, tot evidentibus exemplis, demonstretur. Possem, inquam, id pluribus facere, nisi jam tum in doctissimis, & nunquam satis æstimandis, dissertationibus *de Præstantia & Usu Numismatum Antiquorum* Excellentissimus *Ezechiel Spanhemius* dissertatione V. & seqq. ostendisset, quanta etiam in omni Historia civili, & in Chronologia & in Geographia Nummorum Veterum utilitas sit, & ita quidem,

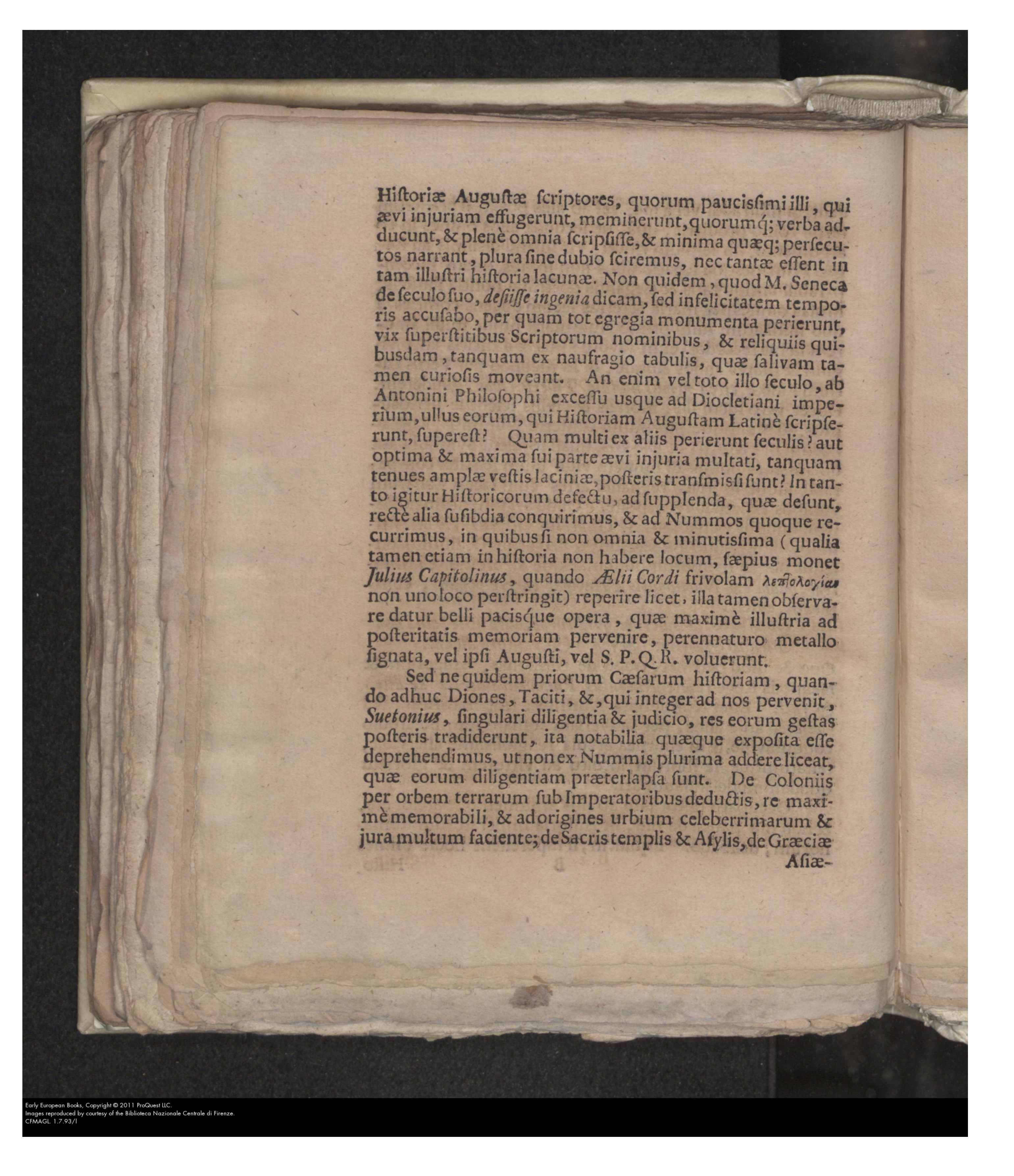

dem, ut nihil addi vel à me, vel ab aliis possit, si præsertim tertia editio prodierit, quâ, ut secundâ alios omnes in eo argumento, ita seipsum vincet, Vir splendidissimis ad Reges Principesque legationibus non minus, quam incomparabili antiquitatis & elegantis doctrinæ notitia illustris, Musas omnes per maria & terras secum ducens comites, à quo instillatum mihi primò Nummarii hujus studii amorem lætus recordor, cum favore illius & amicitia ante viginti & plures annos Romæ, & in jucundo per Vetus Latium itinere, *circa nemus uvidiq; Tiberis ripas*, gauderem. Docet vero Idem ille, moralis & civilis scientiæ peritissimus, ad utramque plurimum conferre Nummos, Romanorum præsertim, & esse eos, quasi totidem Symbola aut documenta potius ad omnem vitæ usum feliciter comparata, inque iis ipsas regnandi artes cum sacris Cæsarum vultibus expressas cerni posse. Quod argumentum novissimè quoque persecutus est *Gisbertus Cuperus*, Vir amplissimus, illustrissimi Fæderatorum Belgarum Ordinum Consessus nobile membrum, singularique dissertatione *utilitatem, quam ex Numismatis Principes capere possunt*, complexus, evicit,

> *Quod, quid sit pulcrum, quid turpe, quid utile, quid non*
> *Plenius & melius Chrysippo & Crantore dicant.*

Quo & illud pertinet, quod de Alphonso, Aragonum & Neapolis Rege refert *Antonius Panormitanus l.2 de dictis & fact.* Eum Numismata Illustrium Imperatorum, sed Cæsaris ante alios, per universam Italiam summo studio conquisivisse, & in eburnea arcula religiosissimè asservasse, testatumque, se illorum intuitu ad virtutem & gloriam quodammodo inflammari.

Occupato igitur jam ab aliis argumento, parcior ero, & non nisi pauca de usu, in Historia Imperatorum Romanorum, delibabo. Equidem, si superessent hodie omnes

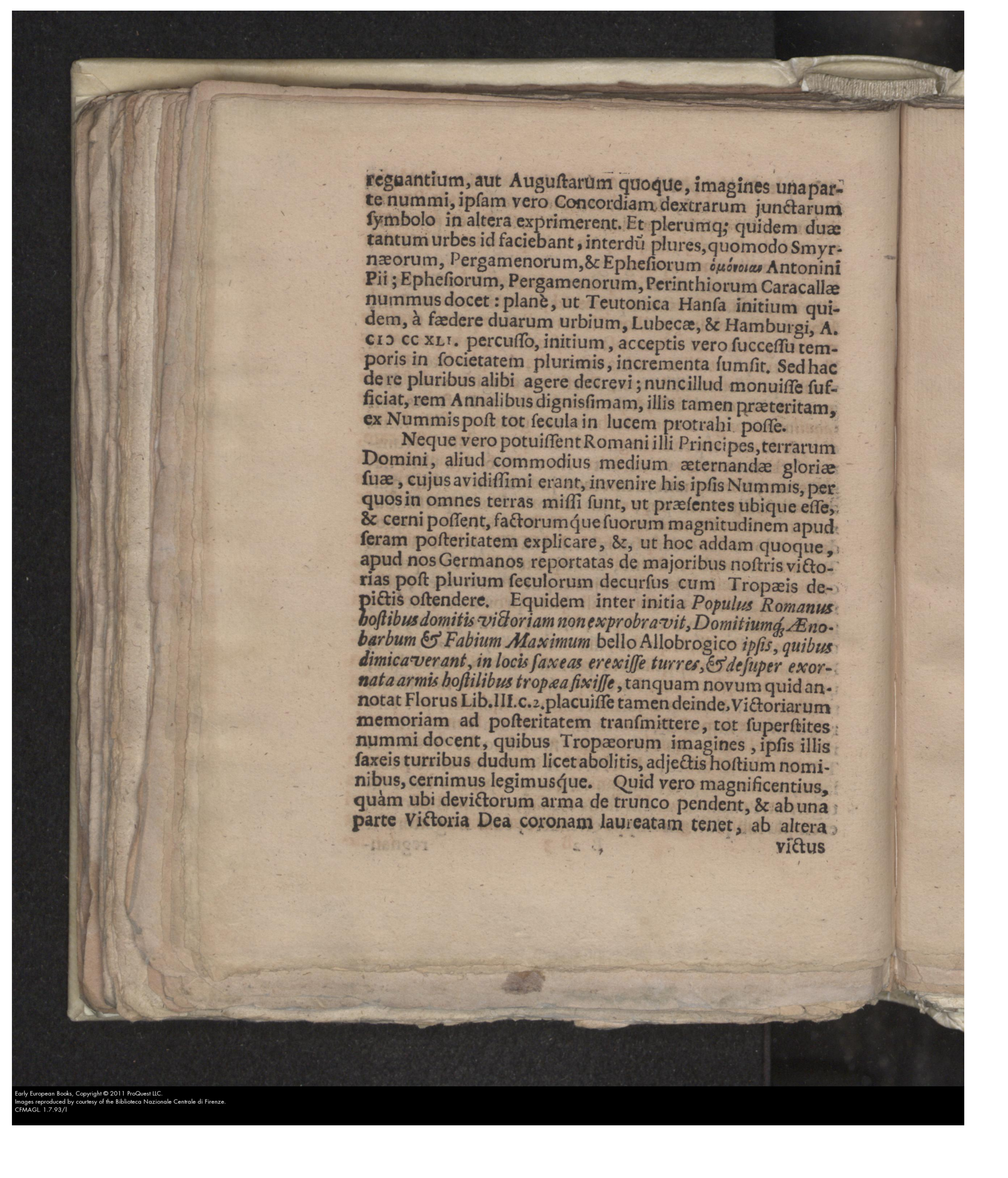

Historiæ Augustæ scriptores, quorum paucissimi illi, qui ævi injuriam effugerunt, meminerunt, quorumq; verba adducunt, & plenè omnia scripsisse, & minima quæq; persecutos narrant, plura sine dubio sciremus, nec tantæ essent in tam illustri historia lacunæ. Non quidem, quod M. Seneca de seculo suo, *desiisse ingenia* dicam, sed infelicitatem temporis accusabo, per quam tot egregia monumenta perierunt, vix superstitibus Scriptorum nominibus, & reliquiis quibusdam, tanquam ex naufragio tabulis, quæ salivam tamen curiosis moveant. An enim vel toto illo seculo, ab Antonini Philosophi excessu usque ad Diocletiani imperium, ullus eorum, qui Historiam Augustam Latinè scripserunt, superest? Quam multi ex aliis perierunt seculis? aut optima & maxima sui parte ævi injuria multati, tanquam tenues amplæ vestis laciniæ, posteris transmissi sunt? In tanto igitur Historicorum defectu, ad supplenda, quæ desunt, rectè alia susibdia conquirimus, & ad Nummos quoque recurrimus, in quibus si non omnia & minutissima (qualia tamen etiam in historia non habere locum, sæpius monet *Julius Capitolinus*, quando *Ælii Cordi* frivolam λεπτολογίαν non uno loco perstringit) reperire licet, illa tamen observare datur belli pacisque opera, quæ maximè illustria ad posteritatis memoriam pervenire, perennaturo metallo signata, vel ipsi Augusti, vel S. P. Q. R. voluerunt.

Sed ne quidem priorum Cæsarum historiam, quando adhuc Diones, Taciti, &, qui integer ad nos pervenit, *Suetonius*, singulari diligentia & judicio, res eorum gestas posteris tradiderunt, ita notabilia quæque exposita esse deprehendimus, ut non ex Nummis plurima addere liceat, quæ eorum diligentiam præterlapsa sunt. De Coloniis per orbem terrarum sub Imperatoribus deductis, re maximè memorabili, & ad origines urbium celeberrimarum & jura multum faciente; de Sacris templis & Asylis, de Græciæ

Asiæ-

Asiæque Civitatum sub Cæsaribus libertate, silent Historici, loquuntur nummi, & non tantum incognita nos multa docent de illis, sed & quædam ex Scriptoribus eo pertinentia, tenebrosa verò, sine hac luce, loca egregie illustrant. Est autem illud jam tum egregie ab Illustri *Spanheimio* ostensum, nec ego eleganter dicta huc repetam, & rudiori eloquio deteram. Id tamen præterire silentio non possum, solennia illa Urbium in Romano orbe pacta, quibus se mutuo obligarunt nobiliores, ad sui tutelam, commerciorum libertatem, & jurium conservationem, ab Augustæ Historiæ Scriptoribus nullibi memorari. An fugit illorum diligentiam id, quod celeberrimarum Urbium Rectores non tantum suo tempore innotescere, sed etiam publica fama didi, & ad seram posteritatem trànsmitti, expressa in Nummis facti memoria, voluerunt? An tantam rem ultro neglexerunt, & indignam memoratu judicarunt? Mihi quidem dignissima semper, cujus historiam ex superstitibus monumentis accuratè concinnarem, & referre mihi quodammodo illius Fœderis imaginem visa est, quod, HANSÆ TEUTONICÆ nomine, ultimis his seculis Europæum orbem fama implevit, cujus caput Patria mea, illustris LUBECA. Ut enim non inter proximas tantum, sed dissitas quoque civitates, neque unius gentis, sancitum est olim illud fœdus, illa concordia, ὁμόνοια, ut in Nummis Græcis appellatur, permittentibus Cæsaribus, ut tali innoxia conjunctione se suaque urgente necessitate tuerentur: ita quoque commerciorum suorum, per terras, & maria imprimis, libertatem, tractis in societatem variis, & alio licet nexu Principibus suis obnoxiis, HANSÆ TEUTONICÆ urbes, ab HANSA id est, societate, collegio, nomen adeptæ, animis viribusque junctis tueri sategerunt. Possumus autem illius ὁμονοίας, nummis signatæ, exempla sub plurimis Impp. ostendere, cum Augustorum

regnantium, aut Augustarum quoque, imagines una parte nummi, ipsam vero Concordiam dextrarum junctarum symbolo in altera exprimerent. Et plerumq; quidem duæ tantum urbes id faciebant, interdũ plures, quomodo Smyrnæorum, Pergamenorum, & Ephesiorum ὁμόνοιαν Antonini Pii; Ephesiorum, Pergamenorum, Perinthiorum Caracallæ nummus docet: planè, ut Teutonica Hansa initium quidem, à fædere duarum urbium, Lubecæ, & Hamburgi, A. CIↃ CC XLI. percusso, initium, acceptis vero successu temporis in societatem plurimis, incrementa sumsit. Sed hac de re pluribus alibi agere decrevi; nunc illud monuisse sufficiat, rem Annalibus dignissimam, illis tamen præteritam, ex Nummis post tot secula in lucem protrahi posse.

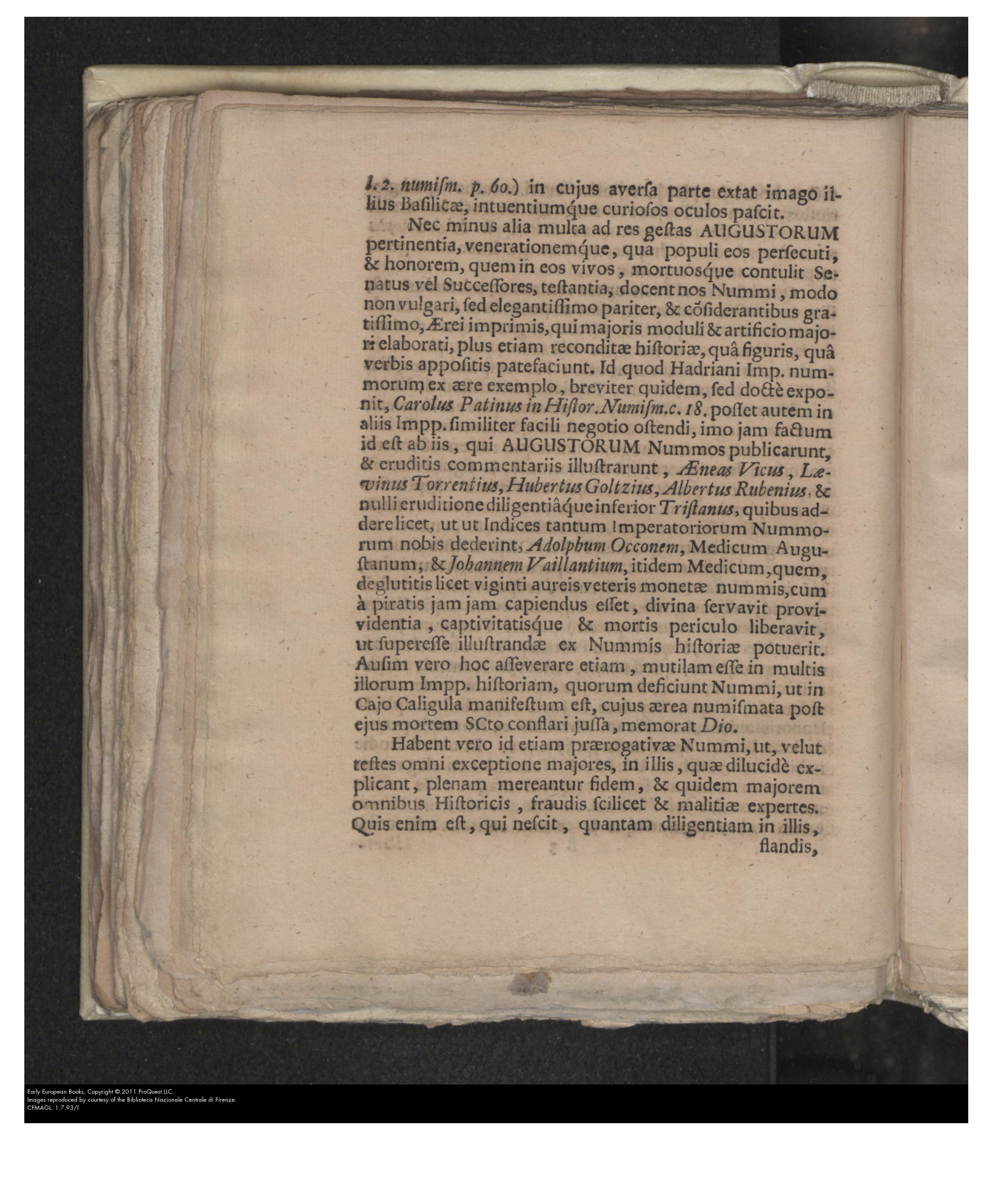
Neque vero potuissent Romani illi Principes, terrarum Domini, aliud commodius medium æternandæ gloriæ suæ, cujus avidissimi erant, invenire his ipsis Nummis, per quos in omnes terras missi sunt, ut præsentes ubique esse, & cerni possent, factorumque suorum magnitudinem apud seram posteritatem explicare, &, ut hoc addam quoque, apud nos Germanos reportatas de majoribus nostris victorias post plurium seculorum decursus cum Tropæis depictis ostendere. Equidem inter initia *Populus Romanus hostibus domitis victoriam non exprobravit, Domitiumq; Ænobarbum & Fabium Maximum* bello Allobrogico *ipsis, quibus dimicaverant, in locis saxeas erexisse turres, & desuper exornata armis hostilibus tropæa fixisse*, tanquam novum quid annotat Florus Lib. III. c. 2. placuisse tamen deinde, Victoriarum memoriam ad posteritatem transmittere, tot superstites nummi docent, quibus Tropæorum imagines, ipsis illis saxeis turribus dudum licet abolitis, adjectis hostium nominibus, cernimus legimusque. Quid vero magnificentius, quàm ubi devictorum arma de trunco pendent, & ab una parte Victoria Dea coronam laureatam tenet, ab altera

victus

victus hostis supplex jacet, ut in Severi nummo? quid gloriosius, quàm ubi Trajano ob magnam de Dacis & Parthis reportatam victoriam gratulatur S. P. Q. R. *& duo rapta manu diverso ex hoste tropæa*, mediumque inter ea Imperatorem, in nummo exprimit?

Quod si vero ad Pacis opera veniamus, mirandum est, illas magnificas structuras, quas ad potentiam suam extollebant Romani Impp: illos Circos, *dignam populo gentium victore sedem, nec minus ipsam visendam, quam quæ ex ea spectabantur*, ut Plinii verbis utar: illa Amphitheatra, illas Basilicas, Thermas, Arcus, Porticus, æternitati destinata omnia eam non tulisse, & partim ab *edaci imbre* & *impotente aquilone*, magis tamen Barbararum gentium furioso impetu subruta, vix suæ magnitudini æqua rudera ostentare, posteritati fere ignota, nisi in Nummis, & figura illorum aliquo modo expressa, & memoria conservata. Septimius Severus, optimus Imperator, nova ædificia extruxisse, & vetera restituisse, memoratur ab Historicis, & in uno nummo elegante Senatus ipsi RESTITUTORIS URBIS titulum eo nomine largitur. Nec tamen Operum Illius (Arcus enim, qui cum incisarum victoriarum, tropæorum, terrestris navalisq; belli imaginibus hodieque ad clivum Capitolinum integerrimus omnium superest) præter Templum Junonis seu Mercurii, & quidem in Porticu paucarum columnarum, quicquam, quod sciam, restat: in Nummis tamen adhuc Templi, Circi, Portusque memoriam conservatam videmus. Veneris Erycinæ, & Jovis Capitolini templa, & Honoris ædem, & Basilicam Æmiliam ex Nummis petenda docet Illustris *Spanhemius*, p. 577. 578. Et ubi est hodie nobilis illa BASILICA ULPIA? Habeo tamen elegantem nummum aureum Trajani (quem magnus ille veteris monetæ censor *Joh. Vaillant.* in Cimelio Illustriss. Harlæi etiam vidit, singularisque & eximiæ raritatis esse scribit

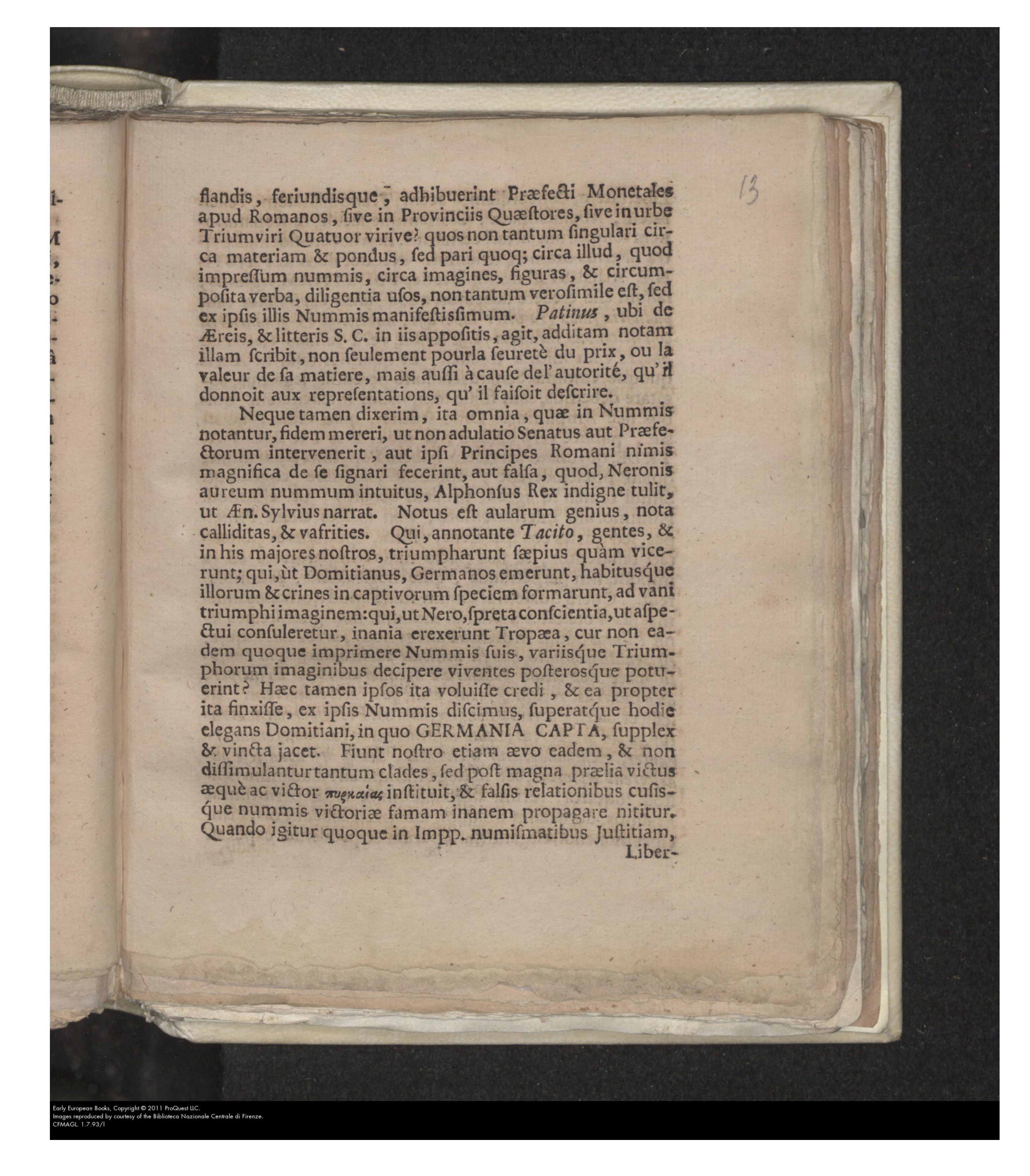
 l. 2. nu-

l. 2. numism. p. 60.) in cujus aversa parte extat imago illius Basilicæ, intuentiumque curiosos oculos pascit.

Nec minus alia multa ad res gestas AUGUSTORUM pertinentia, venerationemque, qua populi eos persecuti, & honorem, quem in eos vivos, mortuosque contulit Senatus vel Successores, testantia, docent nos Nummi, modo non vulgari, sed elegantissimo pariter, & cõsiderantibus gratissimo, Ærei imprimis, qui majoris moduli & artificio majori elaborati, plus etiam reconditæ historiæ, quâ figuris, quâ verbis appositis patefaciunt. Id quod Hadriani Imp. nummorum ex ære exemplo, breviter quidem, sed doctè exponit, *Carolus Patinus in Histor. Numism. c. 18.* posset autem in aliis Impp. similiter facili negotio ostendi, imo jam factum id est ab iis, qui AUGUSTORUM Nummos publicarunt, & eruditis commentariis illustrarunt, *Æneas Vicus*, *Lævinus Torrentius*, *Hubertus Goltzius*, *Albertus Rubenius*, & nulli eruditione diligentiâque inferior *Tristanus*, quibus addere licet, ut ut Indices tantum Imperatoriorum Nummorum nobis dederint, *Adolphum Occonem*, Medicum Augustanum, & *Johannem Vaillantium*, itidem Medicum, quem, deglutitis licet viginti aureis veteris monetæ nummis, cum à piratis jam jam capiendus esset, divina servavit providentia, captivitatisque & mortis periculo liberavit, ut superesse illustrandæ ex Nummis historiæ potuerit. Ausim vero hoc asseverare etiam, mutilam esse in multis illorum Impp. historiam, quorum deficiunt Nummi, ut in Cajo Caligula manifestum est, cujus ærea numismata post ejus mortem SCto conflari jussa, memorat *Dio*.

Habent vero id etiam prærogativæ Nummi, ut, velut testes omni exceptione majores, in illis, quæ dilucidè explicant, plenam mereantur fidem, & quidem majorem omnibus Historicis, fraudis scilicet & malitiæ expertes. Quis enim est, qui nescit, quantam diligentiam in illis, flandis,

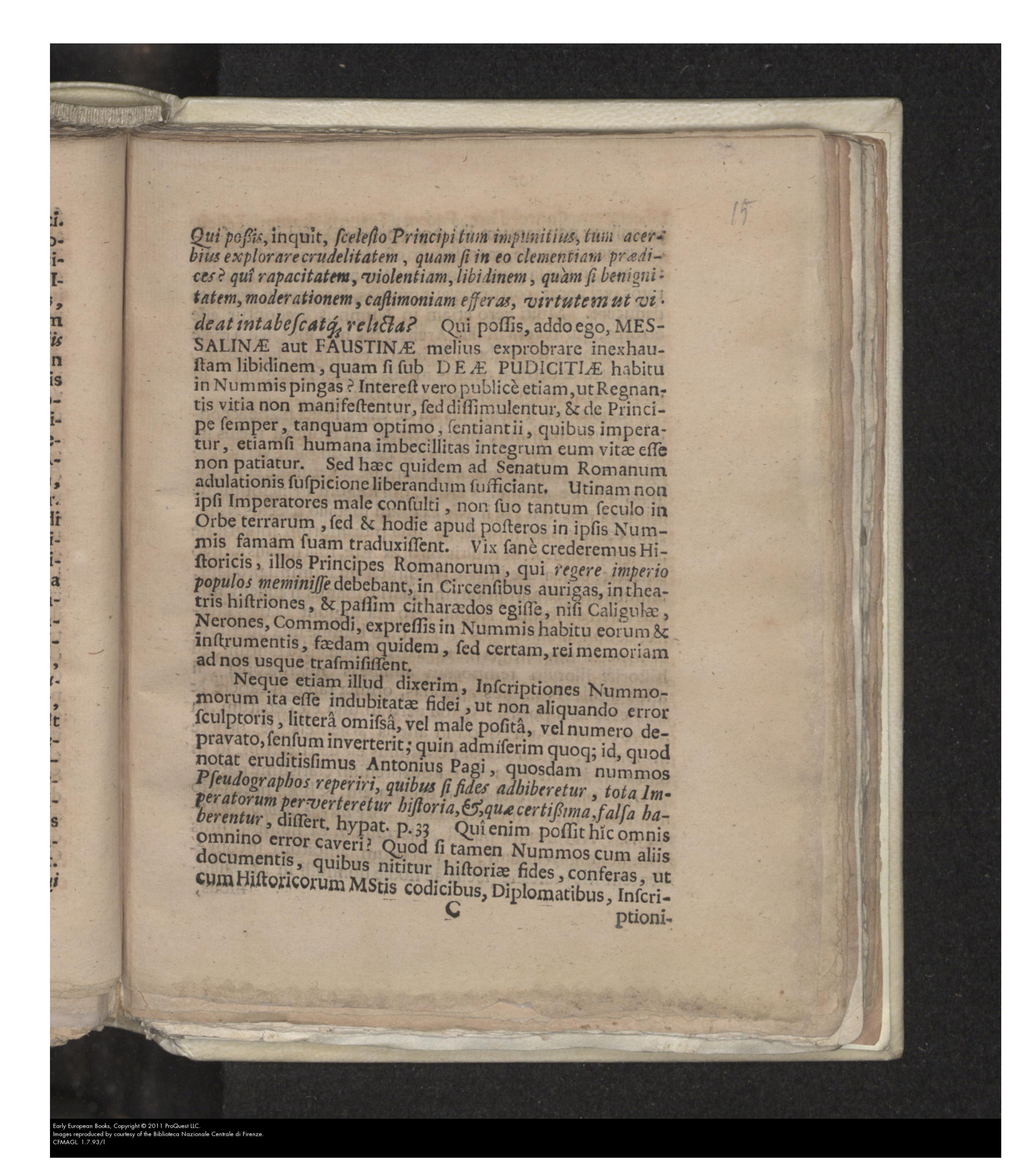

flandis, feriundisque, adhibuerint Præfecti Monetales apud Romanos, sive in Provinciis Quæstores, sive in urbe Triumviri Quatuor virive? quos non tantum singulari circa materiam & pondus, sed pari quoq; circa illud, quod impressum nummis, circa imagines, figuras, & circumposita verba, diligentia usos, non tantum verosimile est, sed ex ipsis illis Nummis manifestissimum. *Patinus*, ubi de Æreis, & litteris S. C. in iis appositis, agit, additam notam illam scribit, non seulement pourla seuretè du prix, ou la valeur de sa matiere, mais aussi à cause del' autorité, qu' il donnoit aux representations, qu' il faisoit descrire.

Neque tamen dixerim, ita omnia, quæ in Nummis notantur, fidem mereri, ut non adulatio Senatus aut Præfectorum intervenerit, aut ipsi Principes Romani nimis magnifica de se signari fecerint, aut falsa, quod, Neronis aureum nummum intuitus, Alphonsus Rex indigne tulit, ut Æn. Sylvius narrat. Notus est aularum genius, nota calliditas, & vafrities. Qui, annotante *Tacito*, gentes, & in his majores nostros, triumpharunt sæpius quàm vicerunt; qui, ùt Domitianus, Germanos emerunt, habitusque illorum & crines in captivorum speciem formarunt, ad vani triumphi imaginem: qui, ut Nero, spreta conscientia, ut aspectui consuleretur, inania erexerunt Tropæa, cur non eadem quoque imprimere Nummis suis, variisque Triumphorum imaginibus decipere viventes posterosque potuerint? Hæc tamen ipsos ita voluisse credi, & ea propter ita finxisse, ex ipsis Nummis discimus, superatque hodie elegans Domitiani, in quo GERMANIA CAPTA, supplex & vincta jacet. Fiunt nostro etiam ævo eadem, & non dissimulantur tantum clades, sed post magna prælia victus æquè ac victor πινικαίας instituit, & falsis relationibus cusisque nummis victoriæ famam inanem propagare nititur. Quando igitur quoque in Impp. numismatibus Justitiam, Liber-

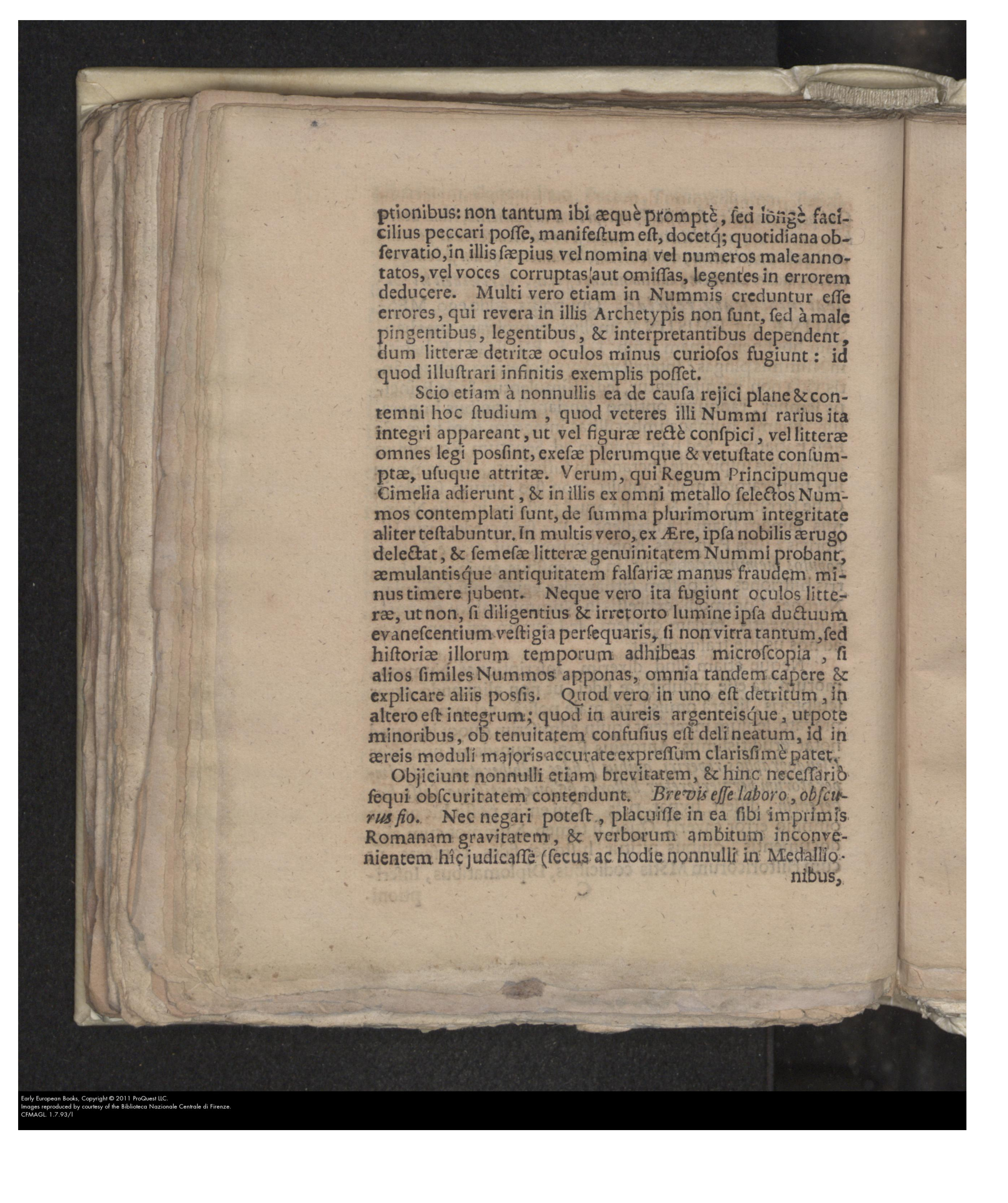
Libertatem, Concordiam, Pacem, Tranquillitatem, Felicitatem, Abundantiam, Gloriamque seculi, & Reparationem temporum jactari cernimus, non habere fidem illis, citra ulterius examen, tenemur. Neque, dum in FAUSTINÆ AUGUSTÆ nummis toties PUDICITIAM legimus, falsum esse credere debemus, quod *Julius Capitolinus* eam *pudicitiæ fama graviter laborasse, nauticisq́ & gladiatoriis conditionibus infamem fuisse* scribit, vel à *Juliano Cæsare* in Satyra eam injuria traduci. Et quamvis talia in Æreis quoque Nummis, Senatusconsulto percussis, legamus, cogitare debemus, eam fuisse temporum infelicitatem, quibus nec Amplissimus Ordo sentire, quæ vellet, audebat, publicè verò adulari, & illos, PATRES PATRIÆ, qui unam cervicem habere Populum Romanum, quam præscinderent, optabant, salutare cogebatur. Simul tamen id agebat prudens Senatus, ut ejusmodi Nummorum Inscriptionibus, non quales essent Principes, sed quales eos sperarent, vellent, optarentve, posteritati testarentur, & hoc pacto malos Imperatores ad ea imposterum perpetranda, quæ neglexissent, exstimularent. Quem quidem arcanum fuisse apud Romanos summas illas Potestates monendi modum, non ignorare nos sinit *Plinius*, dum in divino Panegyrico: *parendum*, inquit, *est Senatusconsulto, quo ex utilitate publica placuit, ut Consulis voce, sub titulo gratiarum agendarum, boni Principes, quæ facerent, recognoscerent, mali, quæ facere deberent.* Ut scilicet, *objecta virtutis imagine, improbi Principes emendarentur, probi proficerent, rudes instituerentur, admonerentur errantes, exstimularentur oscitantes, deniq; ipsi apud sese pudescerent deplorati*, ceu in elegantissima ad Paludanum Epistola loquitur, rerum humanarum & aulæ peritissimus Erasmus, dum illum modum, sub specie laudationis, Principes monendi, elegantissime pariter & prudenter explicat.

Qui

Qui possis, inquit, *scelesto Principi tum impunitius, tum acerbius explorare crudelitatem, quam si in eo clementiam prædices? quî rapacitatem, violentiam, libidinem, quàm si benignitatem, moderationem, castimoniam efferas, virtutem ut videat intabescatq; relicta?* Qui possis, addo ego, MESSALINÆ aut FAUSTINÆ melius exprobrare inexhaustam libidinem, quam si sub DEÆ PUDICITIÆ habitu in Nummis pingas? Interest vero publicè etiam, ut Regnantis vitia non manifestentur, sed dissimulentur, & de Principe semper, tanquam optimo, sentiant ii, quibus imperatur, etiamsi humana imbecillitas integrum eum vitæ esse non patiatur. Sed hæc quidem ad Senatum Romanum adulationis suspicione liberandum sufficiant. Utinam non ipsi Imperatores male consulti, non suo tantum seculo in Orbe terrarum, sed & hodie apud posteros in ipsis Nummis famam suam traduxissent. Vix sanè crederemus Historicis, illos Principes Romanorum, qui *regere imperio populos meminisse* debebant, in Circensibus aurigas, in theatris histriones, & passim citharædos egisse, nisi Caligulæ, Nerones, Commodi, expressis in Nummis habitu eorum & instrumentis, fædam quidem, sed certam, rei memoriam ad nos usque trasmisissent.

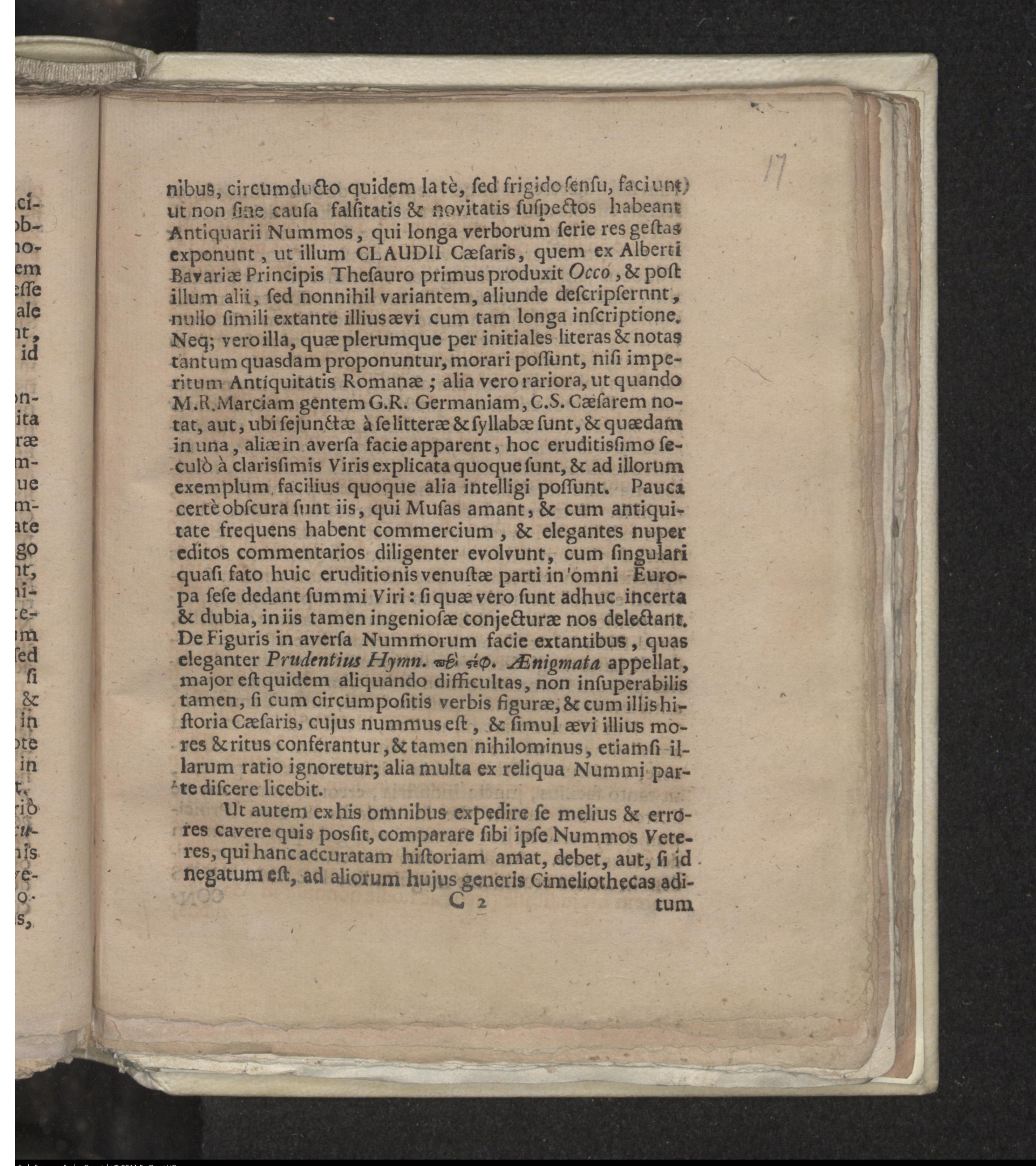
Neque etiam illud dixerim, Inscriptiones Nummorum ita esse indubitatæ fidei, ut non aliquando error sculptoris, litterâ omisâ, vel male positâ, vel numero depravato, sensum inverterit; quin admiserim quoq; id, quod notat eruditissimus Antonius Pagi, quosdam nummos *Pseudographos reperiri, quibus si fides adhiberetur, tota Imperatorum perverteretur historia, &, quæ certissima, falsa haberentur*, dissert. hypat. p. 33 Quî enim possit hîc omnis omnino error caveri? Quod si tamen Nummos cum aliis documentis, quibus nititur historiæ fides, conferas, ut cum Historicorum MStis codicibus, Diplomatibus, Inscri-

ptionibus: non tantum ibi æquè promptè, ſed longè facilius peccari poſſe, manifeſtum eſt, docetq; quotidiana obſervatio, in illis ſæpius vel nomina vel numeros male annotatos, vel voces corruptas aut omiſſas, legentes in errorem deducere. Multi vero etiam in Nummis creduntur eſſe errores, qui revera in illis Archetypis non ſunt, ſed à male pingentibus, legentibus, & interpretantibus dependent, dum litteræ detritæ oculos minus curioſos fugiunt: id quod illuſtrari infinitis exemplis poſſet.

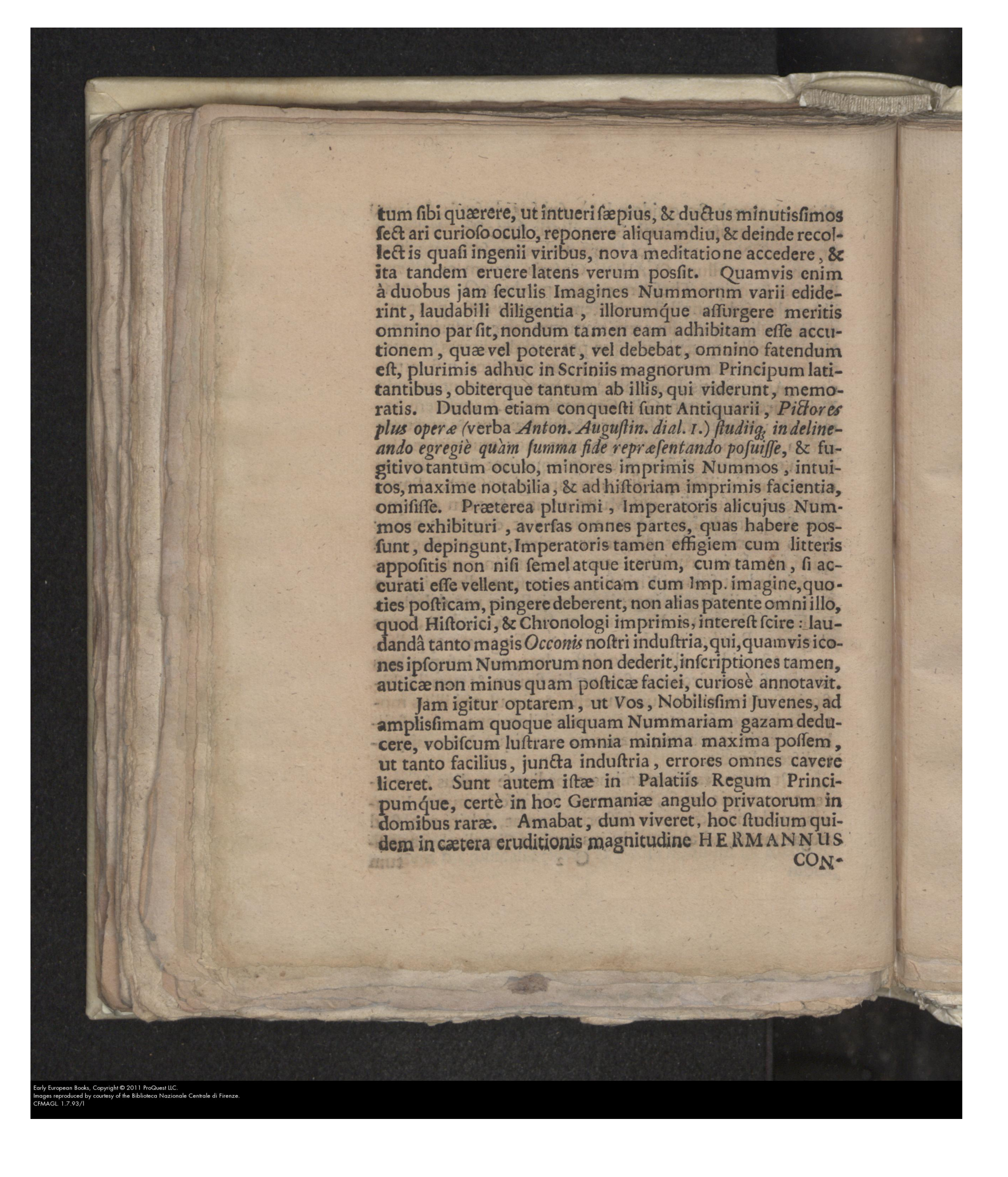
Scio etiam à nonnullis ea de cauſa rejici plane & contemni hoc ſtudium, quod veteres illi Nummi rarius ita integri appareant, ut vel figuræ rectè conſpici, vel litteræ omnes legi poſſint, exeſæ plerumque & vetuſtate conſumptæ, uſuque attritæ. Verum, qui Regum Principumque Cimelia adierunt, & in illis ex omni metallo ſelectos Nummos contemplati ſunt, de ſumma plurimorum integritate aliter teſtabuntur. In multis vero, ex Ære, ipſa nobilis ærugo delectat, & ſemeſæ litteræ genuinitatem Nummi probant, æmulantisque antiquitatem falſariæ manus fraudem minus timere jubent. Neque vero ita fugiunt oculos litteræ, ut non, ſi diligentius & irretorto lumine ipſa ductuum evaneſcentium veſtigia perſequaris, ſi non vitra tantum, ſed hiſtoriæ illorum temporum adhibeas microſcopia, ſi alios ſimiles Nummos apponas, omnia tandem capere & explicare aliis poſſis. Quod vero in uno eſt detritum, in altero eſt integrum; quod in aureis argenteisque, utpote minoribus, ob tenuitatem confuſius eſt delineatum, id in æreis moduli majoris accurate expreſſum clariſſimè patet.

Objiciunt nonnulli etiam brevitatem, & hinc neceſſariò ſequi obſcuritatem contendunt. *Brevis eſſe laboro, obſcurus fio.* Nec negari poteſt, placuiſſe in ea ſibi imprimis Romanam gravitatem, & verborum ambitum inconvenientem hîc judicaſſe (ſecus ac hodie nonnulli in Medallionibus,

nibus, circumducto quidem latè, sed frigido sensu, faciunt) ut non sine causa falsitatis & novitatis suspectos habeant Antiquarii Nummos, qui longa verborum serie res gestas exponunt, ut illum CLAUDII Cæsaris, quem ex Alberti Bavariæ Principis Thesauro primus produxit *Occo*, & post illum alii, sed nonnihil variantem, aliunde descripserunt, nullo simili extante illius ævi cum tam longa inscriptione. Neq; vero illa, quæ plerumque per initiales literas & notas tantum quasdam proponuntur, morari possunt, nisi imperitum Antiquitatis Romanæ; alia vero rariora, ut quando M.R. Marciam gentem G.R. Germaniam, C.S. Cæsarem notat, aut, ubi sejunctæ à se litteræ & syllabæ sunt, & quædam in una, aliæ in aversa facie apparent, hoc eruditissimo seculò à clarissimis Viris explicata quoque sunt, & ad illorum exemplum facilius quoque alia intelligi possunt. Pauca certè obscura sunt iis, qui Musas amant, & cum antiquitate frequens habent commercium, & elegantes nuper editos commentarios diligenter evolvunt, cum singulari quasi fato huic eruditionis venustæ parti in omni Europa sese dedant summi Viri: si quæ vero sunt adhuc incerta & dubia, in iis tamen ingeniosæ conjecturæ nos delectant. De Figuris in aversa Nummorum facie extantibus, quas eleganter *Prudentius Hymn.* περὶ στεφ. *Ænigmata* appellat, major est quidem aliquando difficultas, non insuperabilis tamen, si cum circumpositis verbis figuræ, & cum illis historia Cæsaris, cujus nummus est, & simul ævi illius mores & ritus conferantur, & tamen nihilominus, etiamsi illarum ratio ignoretur; alia multa ex reliqua Nummi parte discere licebit.

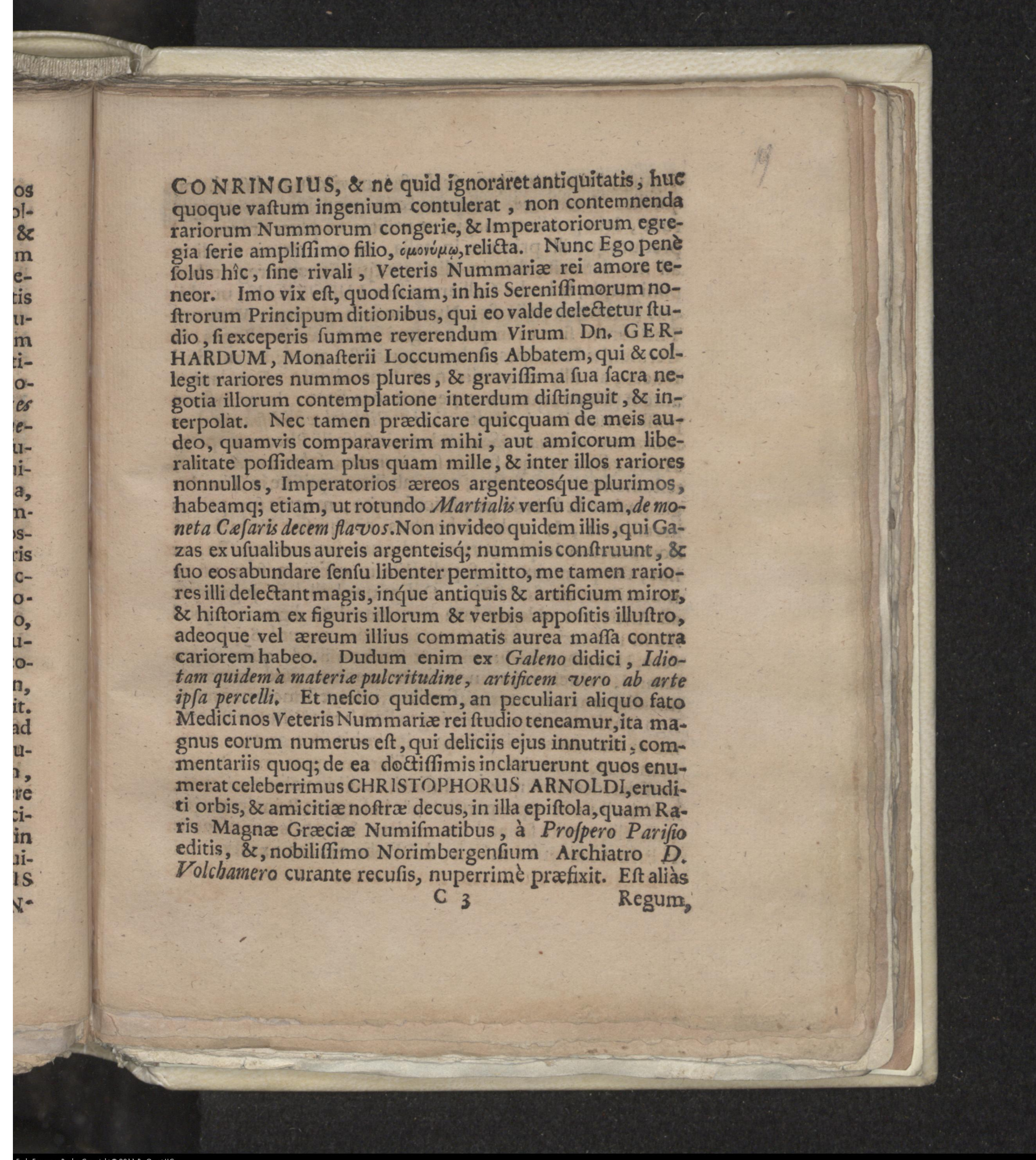
Ut autem ex his omnibus expedire se melius & errores cavere quis posit, comparare sibi ipse Nummos Veteres, qui hanc accuratam historiam amat, debet, aut, si id negatum est, ad aliorum hujus generis Cimeliothecas adi-

tum sibi quærere, ut intueri sæpius, & ductus minutissimos sectari curioso oculo, reponere aliquamdiu, & deinde recollectis quasi ingenii viribus, nova meditatione accedere, & ita tandem eruere latens verum possit. Quamvis enim à duobus jam seculis Imagines Nummorum varii ediderint, laudabili diligentia, illorumque assurgere meritis omnino par sit, nondum tamen eam adhibitam esse accutionem, quæ vel poterat, vel debebat, omnino fatendum est, plurimis adhuc in Scriniis magnorum Principum latitantibus, obiterque tantum ab illis, qui viderunt, memoratis. Dudum etiam conquesti sunt Antiquarii, *Pictores plus operæ* (verba *Anton. Augustin. dial. I.*) *studiiq; in delineando egregiè quàm summa fide repræsentando posuisse*, & fugitivo tantum oculo, minores imprimis Nummos, intuitos, maxime notabilia, & ad historiam imprimis facientia, omisisse. Præterea plurimi, Imperatoris alicujus Nummos exhibituri, aversas omnes partes, quas habere possunt, depingunt, Imperatoris tamen effigiem cum litteris appositis non nisi semel atque iterum, cum tamen, si accurati esse vellent, toties anticam cum Imp. imagine, quoties posticam, pingere deberent, non alias patente omni illo, quod Historici, & Chronologi imprimis, interest scire: laudandâ tanto magis *Occonis* nostri industria, qui, quamvis icones ipsorum Nummorum non dederit, inscriptiones tamen, anticæ non minus quam posticæ faciei, curiosè annotavit.

Jam igitur optarem, ut Vos, Nobilissimi Juvenes, ad amplissimam quoque aliquam Nummariam gazam deducere, vobiscum lustrare omnia minima maxima possem, ut tanto facilius, juncta industria, errores omnes cavere liceret. Sunt autem istæ in Palatiis Regum Principumque, certè in hoc Germaniæ angulo privatorum in domibus raræ. Amabat, dum viveret, hoc studium quidem in cætera eruditionis magnitudine HERMANNUS

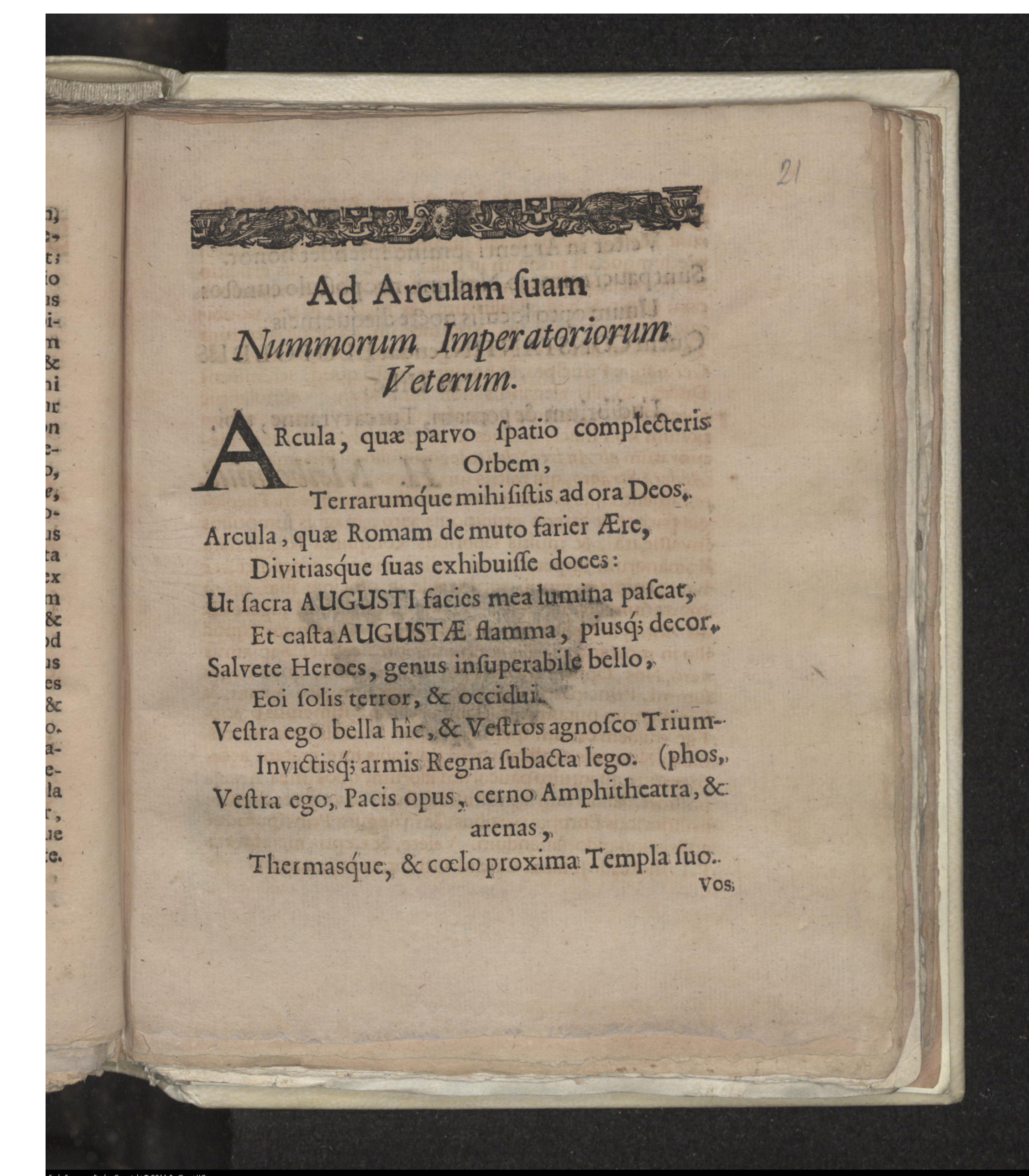
CON-

CONRINGIUS, & ne quid ignoraret antiquitatis, huc quoque vastum ingenium contulerat, non contemnenda rariorum Nummorum congerie, & Imperatoriorum egregia serie amplissimo filio, ὁμονύμῳ, relicta. Nunc Ego penè solus hîc, sine rivali, Veteris Nummariæ rei amore teneor. Imo vix est, quod sciam, in his Serenissimorum nostrorum Principum ditionibus, qui eo valde delectetur studio, si exceperis summe reverendum Virum Dn. GERHARDUM, Monasterii Loccumensis Abbatem, qui & collegit rariores nummos plures, & gravissima sua sacra negotia illorum contemplatione interdum distinguit, & interpolat. Nec tamen prædicare quicquam de meis audeo, quamvis comparaverim mihi, aut amicorum liberalitate possideam plus quam mille, & inter illos rariores nonnullos, Imperatorios æreos argenteosque plurimos, habeamq; etiam, ut rotundo *Martialis* versu dicam, *de moneta Cæsaris decem flavos*. Non invideo quidem illis, qui Gazas ex usualibus aureis argenteisq; nummis construunt, & suo eos abundare sensu libenter permitto, me tamen rariores illi delectant magis, inque antiquis & artificium miror, & historiam ex figuris illorum & verbis appositis illustro, adeoque vel æreum illius commatis aurea massa contra cariorem habeo. Dudum enim ex *Galeno* didici, *Idiotam quidem à materiæ pulcritudine, artificem vero ab arte ipsa percelli.* Et nescio quidem, an peculiari aliquo fato Medici nos Veteris Nummariæ rei studio teneamur, ita magnus eorum numerus est, qui deliciis ejus innutriti, commentariis quoq; de ea doctissimis inclaruerunt quos enumerat celeberrimus CHRISTOPHORUS ARNOLDI, eruditi orbis, & amicitiæ nostræ decus, in illa epistola, quam Raris Magnæ Græciæ Numismatibus, à *Prospero Parisio* editis, &, nobilissimo Norimbergensium Archiatro *D. Volchamero* curante recusis, nuperrimè præfixit. Est aliàs

 Regum,

Regum, Principumque, & Illustrium virorum id studium, qui illas Veteris ævi reliquias & in proprios usus congerunt, & in publicos magis, ut utilitas ad plures redundet; pretiumque illi primum in Italia, ex qua omnis eruditio ad nos defluxit, dein in aliis quoque Europæ regionibus poni cæpit, & hodie Galliarum Rex LUDOVICUS, ut ubique incomparabilis sit, Nummorum quoque Veterum Thesaurum sine exemplo congeri jubet, aliique Reges, & Germaniæ Principes, & hos inter nostri quoq; Serenissimi Duces, ab illis elegantiis non sunt alieni. Æmulantur autem privati, quantum per fortunas licet. Interim non possum non irasci, quoties id in *Bibliotheca Hispaniæ* memoratum *ab Andrea Schotto* lego, insulso illi Pharmacopæo, *Andreæ Straneo*, qui fratris sui Germani, *Johannis Andreæ*, testamento hæres factus, cum ab illo, exquisitæ in Theologia pariter & litteris eruditionis viro, magnis sumptibus investigata, & multis laboribus conquisita Numismata Romanorum Imperatorum, aliorumque, accepisset, ex hac, tanquam inutili supellectile in officinæ suæ usum mortarium conflari fecit. O dignum hellebori jugero, & ad Anticyras ablegandum hominem! O dignum, quod illo in mortario pistillis contunderetur, caput! Sapiamus vero, Nos, Optimi juvenes, & studium illud, quod Reges summi, Principesque non fovent tantum, sed amant, & suis dignum putant remissionibus, justo æstimemus pretio. Ego quidem certam spem ingredior, hanc Historiæ Romanæ ex Nummis explicationem ita vobis fore gratam acceptamque, ut intuitu paucorum illorum, quos mea Arcula possidet, desiderium venustissimi studii in vobis excitetur, in ditioribus Europæ partibus, & in Regum Principumque aulis aliquando satiandum. Valete, & cæptis meis favete. P. P. in Acad. Julia x. Calend. Octobr. CIƆIƆC LXXXIV.

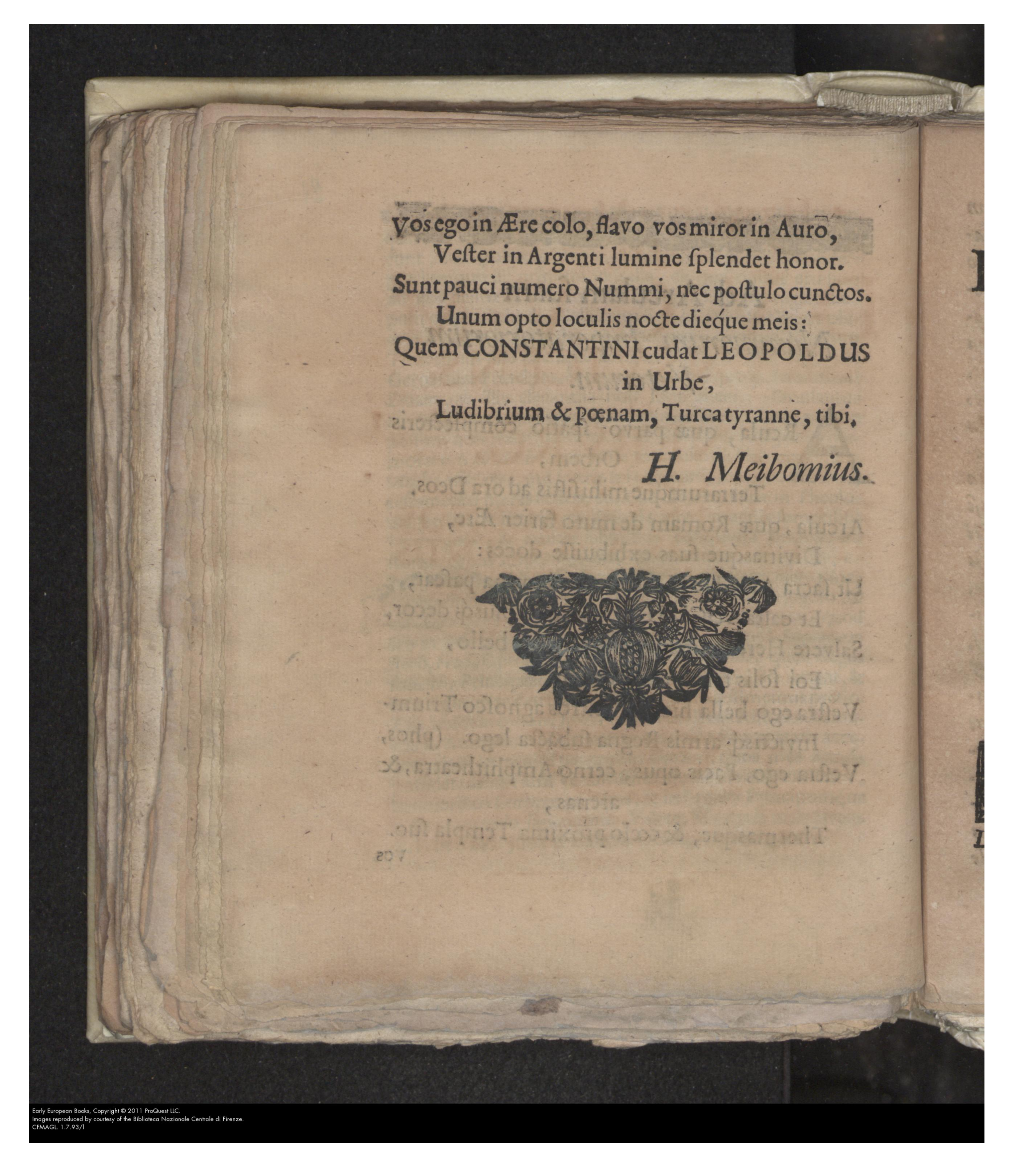

Ad Arculam ſuam
Nummorum Imperatoriorum Veterum.

ARcula, quæ parvo ſpatio complecteris Orbem,
Terrarumque mihi ſiſtis ad ora Deos,
Arcula, quæ Romam de muto farier Ære,
Divitiasque ſuas exhibuiſſe doces:
Ut ſacra AUGUSTI facies mea lumina paſcat,
Et caſta AUGUSTÆ flamma, piusq; decor,
Salvete Heroes, genus inſuperabile bello,
Eoi ſolis terror, & occidui.
Veſtra ego bella hic, & Veſtros agnoſco Triumphos,
Invictisq; armis Regna ſubacta lego.
Veſtra ego, Pacis opus, cerno Amphitheatra, & arenas,
Thermasque, & cœlo proxima Templa ſuo.

Vos ego in Ære colo, flavo vos miror in Auro,
Vester in Argenti lumine splendet honor.
Sunt pauci numero Nummi, nec postulo cunctos.
Unum opto loculis nocte dieque meis:
Quem CONSTANTINI cudat LEOPOLDUS in Urbe,
Ludibrium & pœnam, Turca tyranne, tibi.

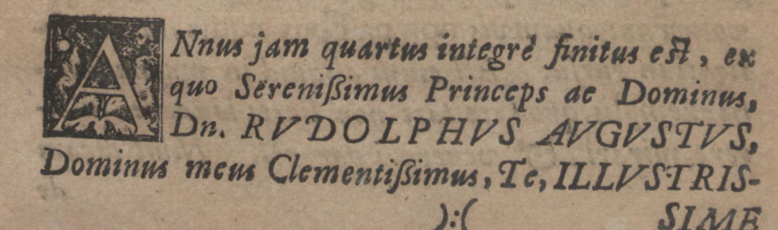
H. Meibomius.

ILLVSTRISSIMO
COMITI AC DOMINO
DN. HENRICO
XIII. Sen. Lin. Reuſz/
Comiti ac Domino de Plawen/ Domino in Graitz/ Cranichfeldt/ Gera/ Schlaitz/ Lobenſtein &c.

Domino Suo Gratioſo

ex Academia Julia diſcedenti
Libellum hunc
humillimæ devotionis teſtandæ cauſa
Sacrum eſſe voluit
HENRICUS MEIBOMIUS.

ANnus jam quartus integrè finitus eſt, ex quo Sereniſsimus Princeps ac Dominus, Dn. RVDOLPHVS AVGVSTVS, Dominus meus Clementiſsimus, Te, ILLVSTRIS-

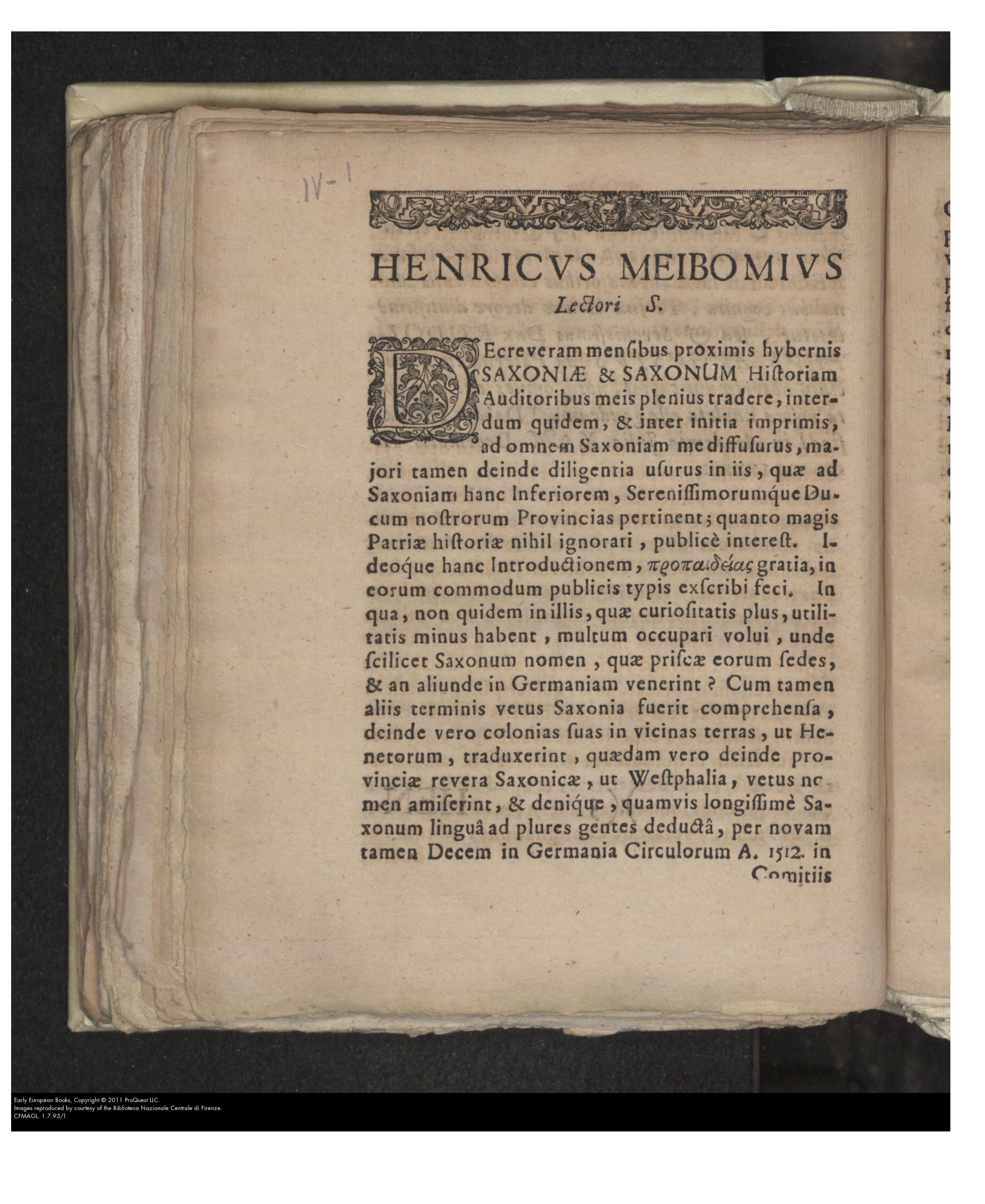
SIME COMES AC DOMINE, *primam ætatem, anno undecimo vix inchoato, in hac Academia Julia transigere, & in mea quidem domo educari, in spem celsi generis & gloriam majorum, clementißime voluit. Exultavit tota Academia tanto Hospite, eò magis, postquam in tenera ætate uberes magnæ indolis igniculos exilire sensit, qui maximam aliquando lucem, certißimo omine, præsagirent. Nihil in moribus, & omni vitæ actu puerile, nihil exorbitans, nihil inconstans, nec juvenile quidem, sed, contra annorum genium, omnia virilia, & constantia, & prudentiæ senilis quasi quædam maturitas. Fallor? an in magna, & recti exempli Aula Gvelphica, inter pietatis & decentis moris quotidiana exempla, ab infantia educatus, non potuisti Te alium exhibere Academiæ. Mirati sunt ardorem discendi insolitum Cives nostri, indefessum laborem, tractas in societatem diei & impensas studiis noctes: excitati sunt genere & ingenio præstantes quique magno exemplo, & sequi voluerunt, quamvis* non passibus æquis, *medio fatigati in cursu. Est enim aliquid in magnæ indolis exemplis, quod imitari non licet; laudare, suspicere, mirari, & venerari par est. Nihil dicam*

de

de nobilibus corporis exercitiis : nihil de Graphic*a*
arte , quibus subcisivas horas occupari voluisti
Nihil de Gallico sermone , quem tanta facilitat*e*
dexteritateq; didicisse observavimus , ut ignorass*e*
aliquando non meminissemus. Ad Historiam, excelso fastigio dignum imprimis studium , tanto magis propero, quanto illa familiarior est mihi. Quod
si medii recentisq; ævi Historias omnes cum cura
Tibi lectas, Terrarum & Locorum Descriptiones
accuratè expensas , successiones in Principatibus,
Genealogias Illustrium omnes observatas dixero, nihil præter verum dixero : Quod si vero hæc omnia
divinissima memoria ita retenta , ut promptissimè,
quavis occasione, cum accuratissima annorum, hominum, & locorum mentione reddi potuerint, addidero, id est, quod nos toties mirati sumus, quodq;
apud alios , à nobis narratum , vix fidem inveniet. Et, quî poterat aliter fieri, cum excellenti
ingenio , & felicissimæ memoriæ constantissima
accederet industria & indefessus labor ? Quoties
ego vel veterem Historiam Cæsarum Romanorum
ex Nummis, certiore & nobiliore modo , explicarem, vel Hungariæ , in qua sola quasi hodie belli
theatrum est, priscam, mediam, & recentem fa-

ciem, aut Germanici tricennalis belli varios eventus exponerem, nullum minus fatigatum aut certiorem auditorem habui: addo etiam, magis proficientem. Domi enim dein omnia annotata, historici ipsi inspecti, libri eorum cum cura relecti, &, quod præfiscini dixerim, propria observatione aucti & correcti. Uti igitur tanto Auditore, & per integrum quadriennium celso Hospite, plurimum gavisus sum, ita, dum vixero, jucundissima mihi erit illius temporis memoria, inter perpetuam magnarum virtutum & rarissimæ doctrinæ recordationem. Cujus quidem animi mei publicum testem hunc libellum Historicum esse volui, cui hoc ipso tempore ultimam manum imposui. Reliquisti, ILLUSTRISSIME DOMINE, in tòta hac Academia tot Tuæ Virtutis monumenta, ut illius, licet aliorsum translatæ, oblivisci posit nunquam: meo vero animo tanto magis manebunt impressa omnia, quanto fortius inhærent domestica & quotidiana. Votum igitur addo etiam, ILLUSTRISSIME DOMINE. Servet Te DEUS, ut ubivis terrarum porro floreas, nec tenerum hactenus corpus, magni spiritus elegans domicilium, ullam labem sentiat,

sentiat, & ita omnibus Tuo fastigio dignis virtutibus augearis, ut non tantum Illustrissima REUSSIA Domus, majoribus etiam titulis Annalibus cognita, Te suæ Gentis decore diutissimè lætetur, sed & Serenissimus Dux RUDOLPHUS AUGUSTUS suæ Paternæ curæ fructum uberrimum capiat, nosq; omnes clientes vota nostra impleta esse gaudeamus! Dabam Helmæstadi in Academia Julia. X. M. Decembris A. CIO IOC LXXXVI.

IV-1

HENRICVS MEIBOMIVS
Lectori S.

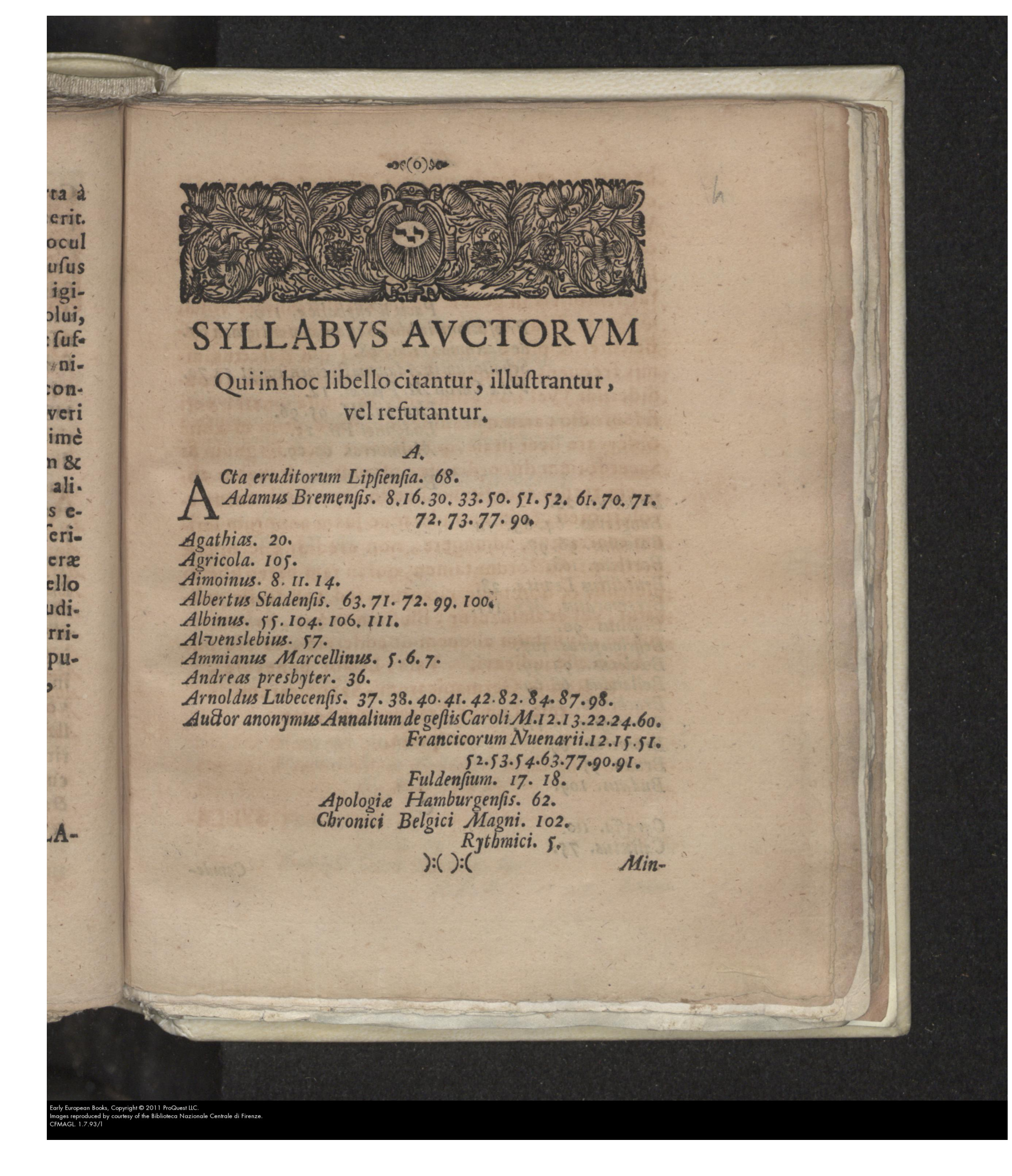
DEcreveram mensibus proximis hybernis SAXONIÆ & SAXONUM Historiam Auditoribus meis plenius tradere, interdum quidem, & inter initia imprimis, ad omnem Saxoniam me diffusurus, majori tamen deinde diligentia usurus in iis, quæ ad Saxoniam hanc Inferiorem, Serenissimorumque Ducum nostrorum Provincias pertinent; quanto magis Patriæ historiæ nihil ignorari, publicè interest. Ideoque hanc Introductionem, προπαιδείας gratia, in eorum commodum publicis typis exscribi feci. In qua, non quidem in illis, quæ curiositatis plus, utilitatis minus habent, multum occupari volui, unde scilicet Saxonum nomen, quæ priscæ eorum sedes, & an aliunde in Germaniam venerint? Cum tamen aliis terminis vetus Saxonia fuerit comprehensa, deinde vero colonias suas in vicinas terras, ut Henetorum, traduxerint, quædam vero deinde provinciæ revera Saxonicæ, ut Westphalia, vetus nomen amiserint, & denique, quamvis longissimè Saxonum linguâ ad plures gentes deductâ, per novam tamen Decem in Germania Circulorum A. 1512. in

Comitiis

Comitiis Colonienſibus inſtitutionem, Saxonicus Superior & Inferior Circuli ſint determinati, novosque limites Saxonia acceperit, res utique illa non prætereunda mihi, ſed à prima origine explicanda fuit. Deinde Saxonicæ Hiſtoriæ generalem quandam delineationem juxta temporum ſeriem feci, non Pragmaticæ tantum, quâ Civilis, quâ Sacræ, ſed etiam Topographicæ, & Genealogicæ: ubique vero eos Scriptores, qui vel extant, vel adhuc MSti latent, indicavi, ex quibus plenior peti notitia à curioſis poſſet, ſimulque de iis, ubi opus, judicium meum interpoſui, ne vel plus, vel minus, quam par erat, fidei invenirent. Equidem, quamcunque quis ſive ſcientiam, ſive artem addiſcere velit, non parum juvat, ſi prius noſcat illos Auctores, qui eam quam optimè excoluerint, publicisque ſcriptis tradiderint. At in Hiſtoriarum notitia acquirenda hujus de Scriptoribus cognitionis non utilitas aliqua eſt, ſed ſumma neceſſitas, cum à narrantibus ipſius hiſtoriæ narratæ veritas dependeat, ideoq; ſcire in anteceſſum oporteat, an is, qui ſcripſit, potuerit & voluerit res illas verè & plenè & debitis cum circumſtantiis narrare. Potuerit? id eſt, an σύγχρονος fuerit, aut etiam in quibusdam αὐτόπτης, & omnia accuratè obſervandi dexteritate, & apud alios, quæ acta, inquirendi, induſtria valuerit, & ad rei peritos, & ad archiva, verasque conſignationes aditum habuerit,

buerit, & prudentia quoque discernendi incerta à certis, rerumq; civilium notitia non destitutus fuerit. Voluerit quoque? scilicet, ut procul amore, procul odio, nihil falsi dicere ausus, nihil veri non ausus fuerit. Et quæ sunt ejusmodi alia. De Saxoniæ igitur Historicis in genere etiam ista præmittere volui, in specie dein ostensurus, ubi vel non potuerint sufficienter & plenè omnia narrare (qui defectus nimis frequens est, quamdiu in claustris Annales condiderunt) vel non voluerint, & multa præter veri fidem odio partium tradiderint, quod quam maximè observare licet in iis, qui, durante inter Regnum & Sacerdotium discordia, scripserunt. Indicem aliquem rerum tam parvo libello, qui facile totus evolvi potest, & in quo pleraque juxta annorum seriem enarrantur, adjungere, non credidi esse operæ pretium: Auctorum tamen, qui in tam parvo libello plusculi, & non nudè citantur, sed vel de iis judicatur, vel examinantur, illustranturque, vel corriguntur, Syllabum aliquem ut adderem, ex usu publico esse judicavi. Vale, Lector benevole, & Rerum Germanicarum, Saxonicarumque Tomos Tres proximè à me exspecta.

SYLLA-

SYLLABVS AVCTORVM

Qui in hoc libello citantur, illustrantur, vel refutantur.

A.

A*Cta eruditorum Lipsiensia.* 68.

Adamus Bremensis. 8. 16. 30. 33. 50. 51. 52. 61. 70. 71. 72. 73. 77. 90.

Agathias. 20.

Agricola. 105.

Aimoinus. 8. 11. 14.

Albertus Stadensis. 63. 71. 72. 99. 100.

Albinus. 55. 104. 106. 111.

Alvenslebius. 57.

Ammianus Marcellinus. 5. 6. 7.

Andreas presbyter. 36.

Arnoldus Lubecensis. 37. 38. 40. 41. 42. 82. 84. 87. 98.

Auctor anonymus Annalium de gestis Caroli M. 12. 13. 22. 24. 60.

Francicorum Nuenarii. 12. 15. 51. 52. 53. 54. 63. 77. 90. 91.

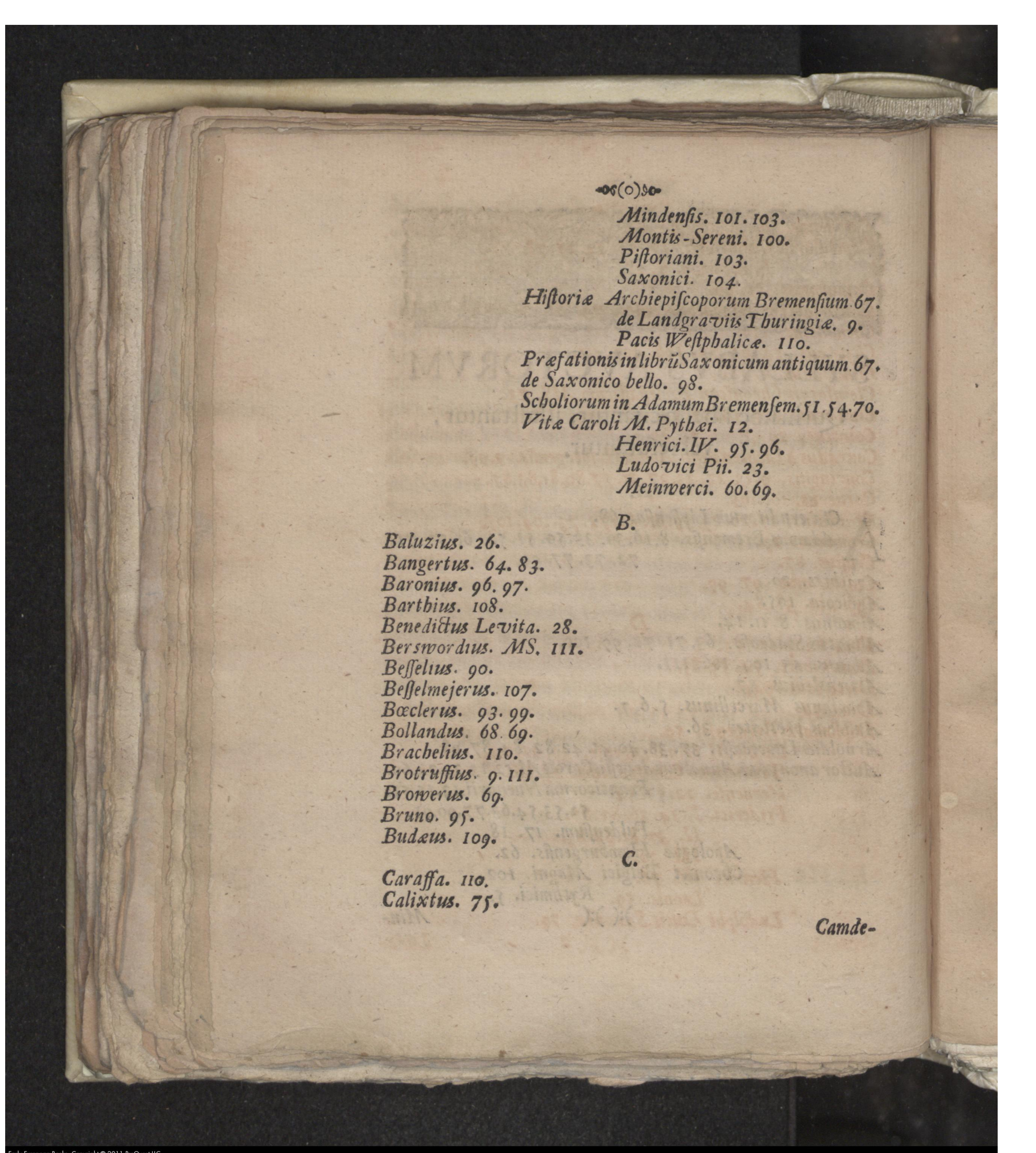
Fuldensium. 17. 18.

Apologiæ Hamburgensis. 62.

Chronici Belgici Magni. 102.

Rythmici. 5.

Min-

Mindensis. 101. 103.
Montis-Sereni. 100.
Pistoriani. 103.
Saxonici. 104.
Historiæ Archiepiscoporum Bremensium. 67.
de Landgraviis Thuringiæ. 9.
Pacis Westphalicæ. 110.
Præfationis in librũ Saxonicum antiquum. 67.
de Saxonico bello. 98.
Scholiorum in Adamum Bremensem. 51. 54. 70.
Vitæ Caroli M. Pythæi. 12.
Henrici. IV. 95. 96.
Ludovici Pii. 23.
Meinwerci. 60. 69.

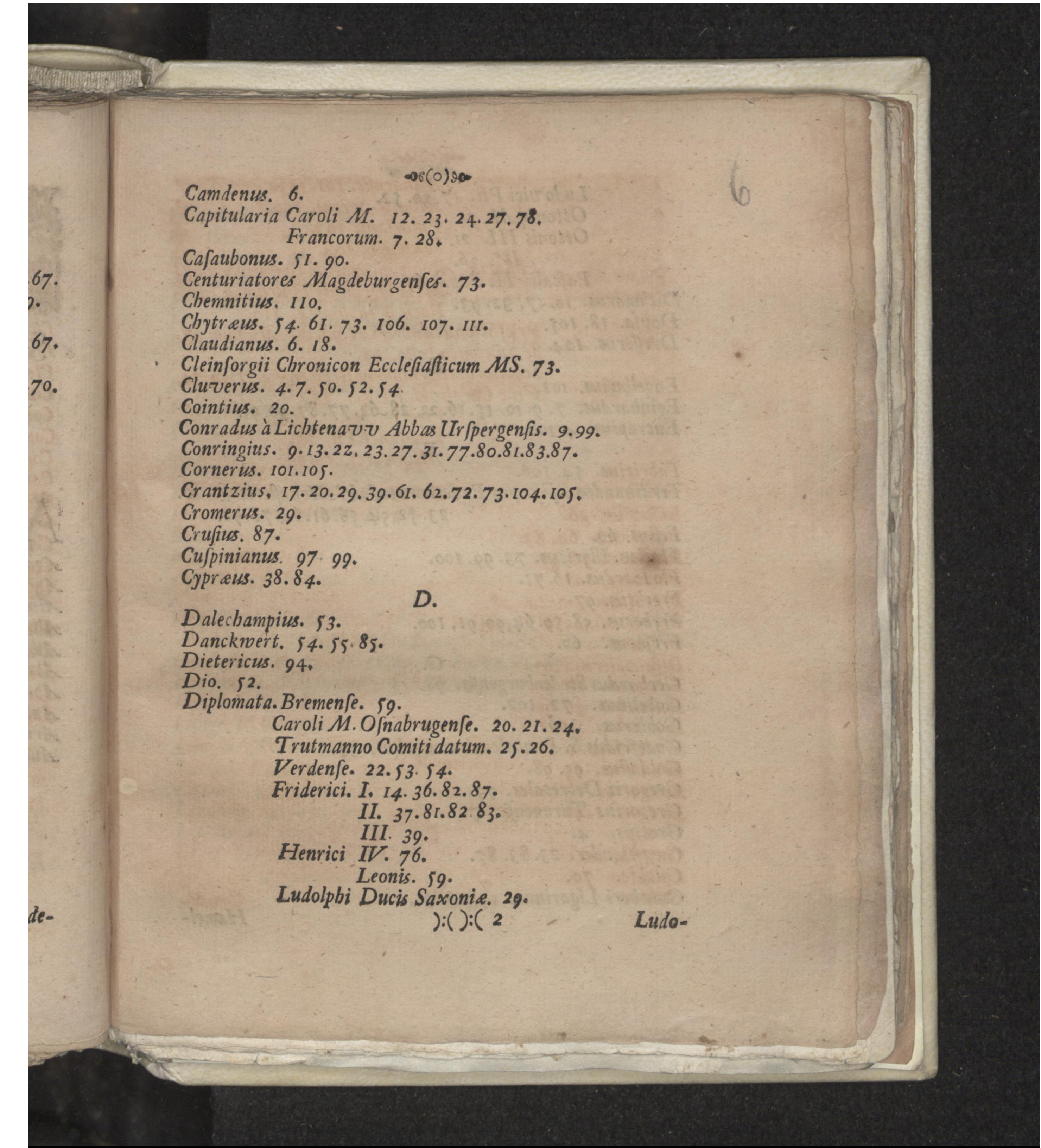
B.

Baluzius. 26.
Bangertus. 64. 83.
Baronius. 96. 97.
Barthius. 108.
Benedictus Levita. 28.
Berswordius. MS. 111.
Besselius. 90.
Besselmejerus. 107.
Bœclerus. 93. 99.
Bollandus. 68. 69.
Brachelius. 110.
Brotruffius. 9. 111.
Browerus. 69.
Bruno. 95.
Budæus. 109.

C.

Caraffa. 110.
Calixtus. 75.

Camde-

Camdenus. 6.
Capitularia Caroli M. 12. 23. 24. 27. 78.
Francorum. 7. 28.
Casaubonus. 51. 90.
Centuriatores Magdeburgenses. 73.
Chemnitius. 110.
Chytræus. 54. 61. 73. 106. 107. 111.
Claudianus. 6. 18.
Cleinsorgii Chronicon Ecclesiasticum MS. 73.
Cluverus. 4. 7. 50. 52. 54.
Cointius. 20.
Conradus à Lichtenavv Abbas Urspergensis. 9. 99.
Conringius. 9. 13. 22. 23. 27. 31. 77. 80. 81. 83. 87.
Cornerus. 101. 105.
Crantzius. 17. 20. 29. 39. 61. 62. 72. 73. 104. 105.
Cromerus. 29.
Crusius. 87.
Cuspinianus. 97. 99.
Cypræus. 38. 84.

D.

Dalechampius. 53.
Danckwert. 54. 55. 85.
Dietericus. 94.
Dio. 52.
Diplomata. Bremense. 59.
Caroli M. Osnabrugense. 20. 21. 24.
Trutmanno Comiti datum. 25. 26.
Verdense. 22. 53. 54.
Friderici. I. 14. 36. 82. 87.
II. 37. 81. 82. 83.
III. 39.
Henrici IV. 76.
Leonis. 59.
Ludolphi Ducis Saxoniæ. 29.

Ludovici Pii. 17. 30. 52.
Ottonis M. 31.
Ottonis III. 21.
IV. 36.
Pascalis II. Papæ. 65.
Dithmarus. 10. 17. 32. 93.
Dousa. 18. 105.
Dresserus. 104.

E.

Engelhusius. 102.
Eginhardus. 7. 9. 10. 15. 16. 22. 28. 64. 77. 89. 90. 91.
Eutropius. 4. 108.

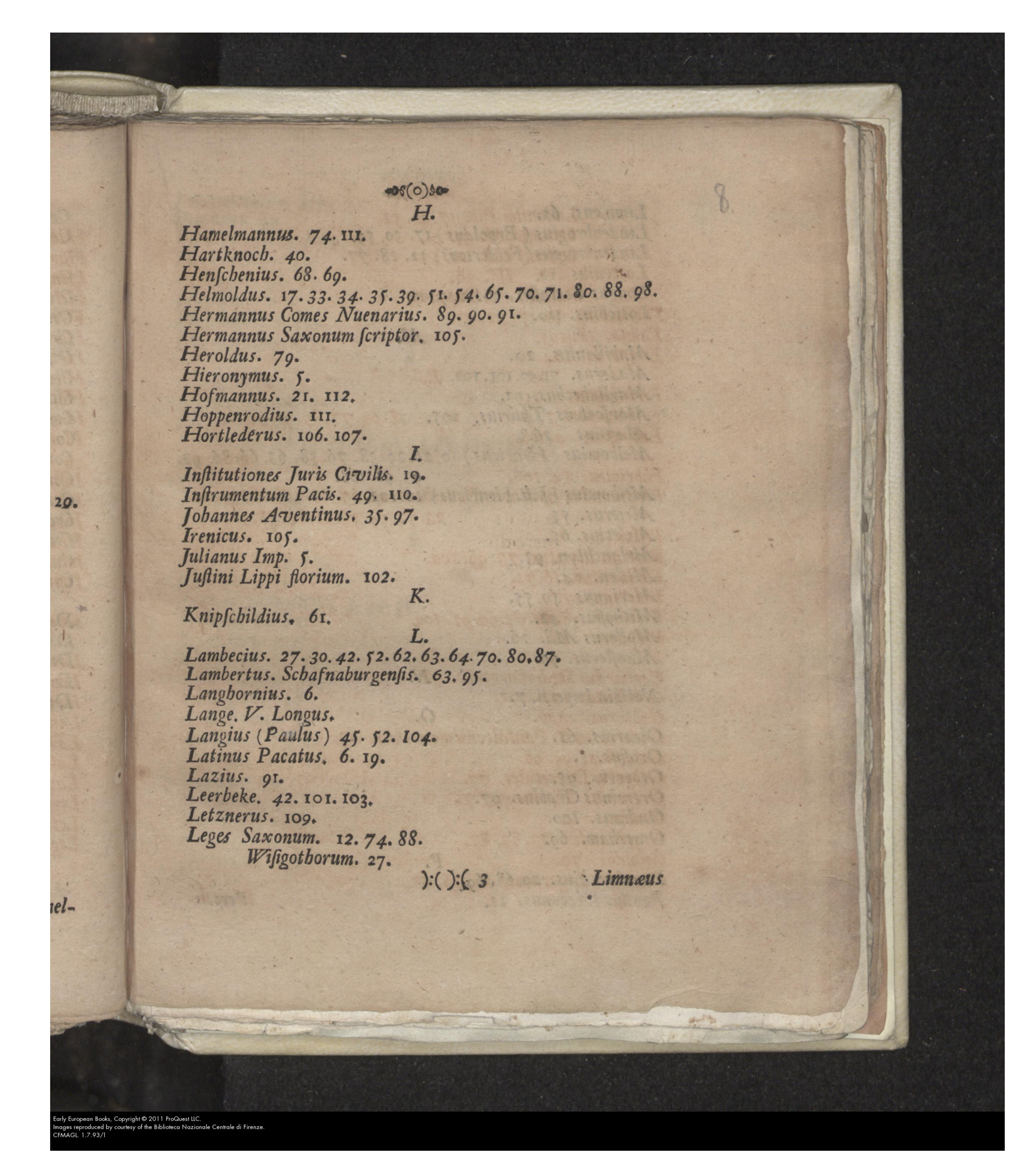
F.

Fabricius. 54. 106.
Ferdinandus Episcopus Paderbornensis & Monasteriensis. 20. 23. 52. 54. 56. 61. 64. 78. 92.
Festus. 60.
Flacius. Illyricus. 73. 99. 100.
Flodoardus. 16. 71.
Frechtus. 97.
Freherus. 58. 59. 64. 90. 91. 100.
Fresneus. 60.

G.

Gerhardus Stederburgensis. 98.
Gobelinus. 72. 102.
Goblerus. 106.
Godefridus S. Pantaleonis monachus. 43.
Goldastus. 95. 98.
Gregorii Decretales. 77.
Gregorius Turonensis. 7.
Grotius. 4.
Gryphiander. 23. 83. 87.
Gualdo. 70.
Guntheri Ligarinus. 14. 16. 31.

Hamel-

H.

Hamelmannus. 74. 111.
Hartknoch. 40.
Henschenius. 68. 69.
Helmoldus. 17. 33. 34. 35. 39. 51. 54. 65. 70. 71. 80. 88. 98.
Hermannus Comes Nuenarius. 89. 90. 91.
Hermannus Saxonum scriptor. 105.
Heroldus. 79.
Hieronymus. 5.
Hofmannus. 21. 112.
Hoppenrodius. 111.
Hortlederus. 106. 107.

I.

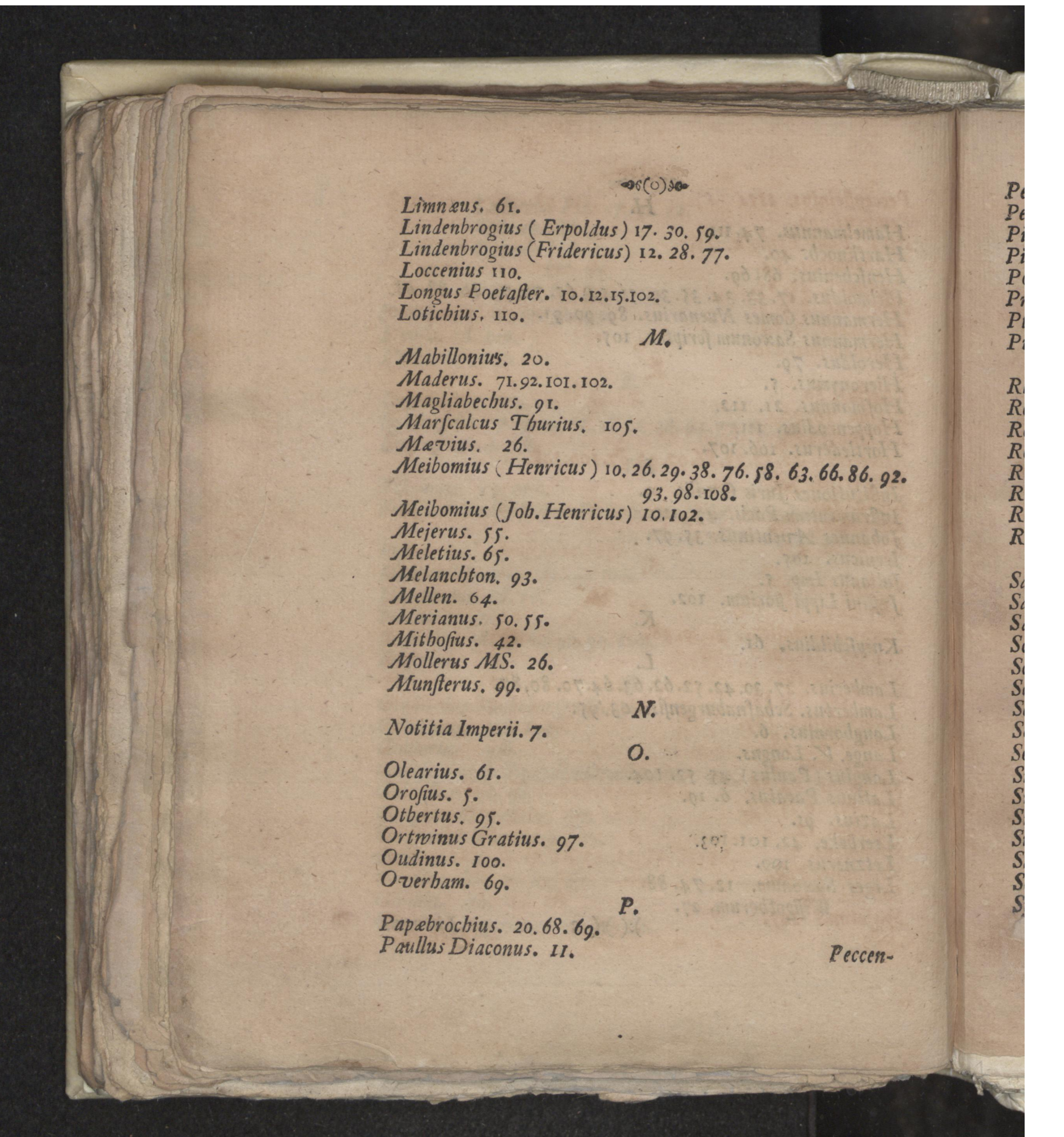
Institutiones Juris Civilis. 19.
Instrumentum Pacis. 49. 110.
Johannes Aventinus. 35. 97.
Irenicus. 105.
Julianus Imp. 5.
Justini Lippi florium. 102.

K.

Knipschildius. 61.

L.

Lambecius. 27. 30. 42. 52. 62. 63. 64. 70. 80. 87.
Lambertus. Schafnaburgensis. 63. 95.
Langhornius. 6.
Lange. V. Longus.
Langius (*Paulus*) 45. 52. 104.
Latinus Pacatus. 6. 19.
Lazius. 91.
Leerbeke. 42. 101. 103.
Letznerus. 109.
Leges Saxonum. 12. 74. 88.
Wisigothorum. 27.

Limnæus. 61.
Lindenbrogius (Erpoldus) 17. 30. 59.
Lindenbrogius (Fridericus) 12. 28. 77.
Loccenius 110.
Longus Poetaster. 10. 12. 15. 102.
Lotichius. 110.

M.

Mabillonius. 20.
Maderus. 71. 92. 101. 102.
Magliabechus. 91.
Marscalcus Thurius. 105.
Mævius. 26.
Meibomius (Henricus) 10. 26. 29. 38. 76. 58. 63. 66. 86. 92. 93. 98. 108.
Meibomius (Joh. Henricus) 10. 102.
Mejerus. 55.
Meletius. 65.
Melanchton. 93.
Mellen. 64.
Merianus. 50. 55.
Mithosius. 42.
Mollerus MS. 26.
Munsterus. 99.

N.

Notitia Imperii. 7.

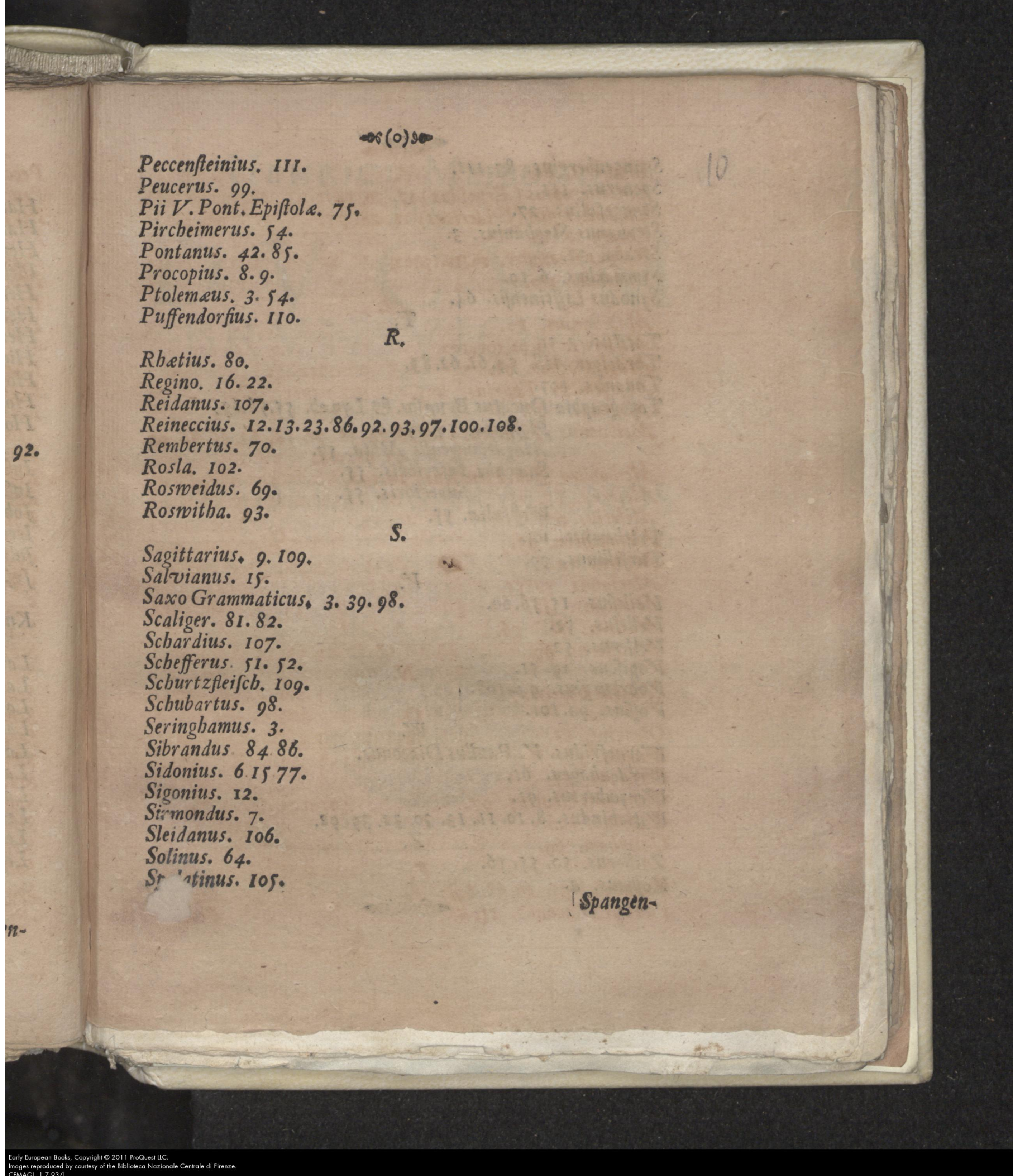
O.

Olearius. 61.
Orosius. 5.
Otbertus. 95.
Ortwinus Gratius. 97.
Oudinus. 100.
Overham. 69.

P.

Papæbrochius. 20. 68. 69.
Paullus Diaconus. 11.

Peccen-

Peccensteinius. 111.
Peucerus. 99.
Pii V. Pont. Epistolæ. 75.
Pircheimerus. 54.
Pontanus. 42. 85.
Procopius. 8. 9.
Ptolemæus. 3. 54.
Puffendorfius. 110.

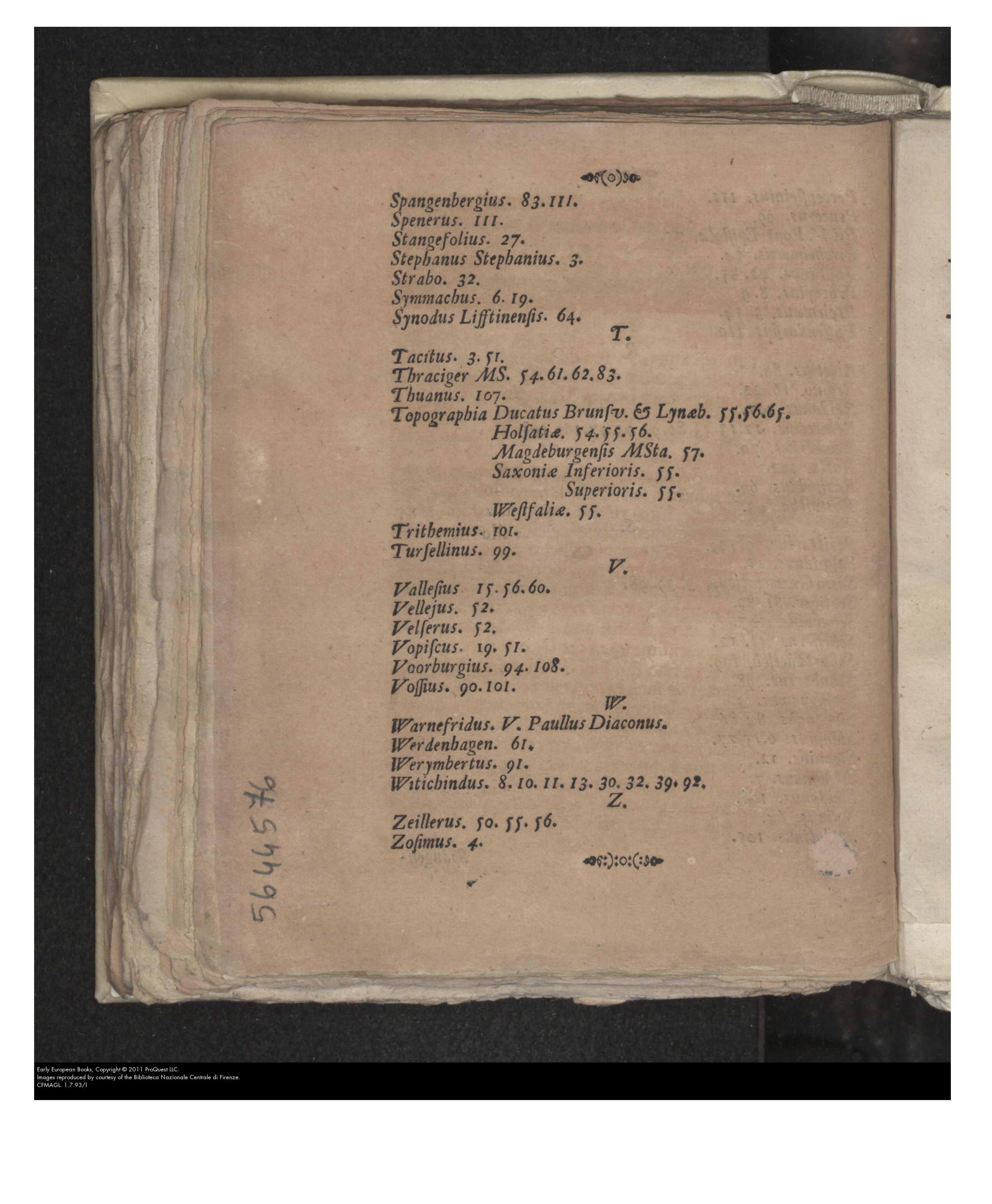
R.

Rhætius. 80.
Regino. 16. 22.
Reidanus. 107.
Reineccius. 12. 13. 23. 86. 92. 93. 97. 100. 108.
Rembertus. 70.
Rosla. 102.
Rosweidus. 69.
Roswitha. 93.

S.

Sagittarius. 9. 109.
Salvianus. 15.
Saxo Grammaticus. 3. 39. 98.
Scaliger. 81. 82.
Schardius. 107.
Schefferus. 51. 52.
Schurtzfleisch. 109.
Schubartus. 98.
Seringhamus. 3.
Sibrandus. 84. 86.
Sidonius. 6. 15. 77.
Sigonius. 12.
Sirmondus. 7.
Sleidanus. 106.
Solinus. 64.
Spalatinus. 105.

Spangen-

Spangenbergius. 83.111.
Spenerus. 111.
Stangefolius. 27.
Stephanus Stephanius. 3.
Strabo. 32.
Symmachus. 6. 19.
Synodus Lifftinensis. 64.

T.

Tacitus. 3. 51.
Thraciger MS. 54. 61. 62. 83.
Thuanus. 107.
Topographia Ducatus Brunsv. & Lynæb. 55. 56. 65.
Holsatiæ. 54. 55. 56.
Magdeburgensis MSta. 57.
Saxoniæ Inferioris. 55.
Superioris. 55.
Westfaliæ. 55.
Trithemius. 101.
Tursellinus. 99.

V.

Vallesius 15. 56. 60.
Vellejus. 52.
Velserus. 52.
Vopiscus. 19. 51.
Voorburgius. 94. 108.
Vossius. 90. 101.

W.

Warnefridus. V. Paullus Diaconus.
Werdenhagen. 61.
Werymbertus. 91.
Witichindus. 8. 10. 11. 13. 30. 32. 39. 92.

Z.

Zeillerus. 50. 55. 56.
Zosimus. 4.